

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és környezetvédő lap

1992. március

III. évfolyam 3. (26.) szám

Ára: 18,40 Ft

EGY KEP A TAVALYI MARCHIUS 15-ROL

A BAJAI BUNYEVÁCOKRÓL

Örömmel olvastam, hogy a „Bajai Honpolgár” c. folyóirat szerkesztősége céljai közt szerepel a nemzetiségekről szóló tudósítás is.

Természetes dolognak tartom ezt hazánkban, hisz ebben a régióban nincsen olyan település, ahol ez ismeretlen fogalom lenne. Sőt, több száz éve él együtt — ma többségében — magyarokkal (óslakos és idetelepült) a német, bunyevác, sokác, rác, szerb... lakosság. Már rég megbékéltek egymással. Így van ez Baja városában is. Ez a Sugovica-parti város a magyaror-

folytatás a 2. oldalon

A BAJAI BUNYEVÁCOKRÓL

folytatás az 1. oldalról

szági bunyevácok fellegvára, mint ahogy a déli szomszédainkál az ottani bunyevácoknak Subotica. Baján ma is népes számban élnek bunyevác-horvátok városzerte. Igazi központjuk mégis az Alsóváros. Többségüket a Szállás- és Homokváros ill. Bajaszentesiván (Vancaga) városrészben találjuk. Amikor a bajai bunyevácokról beszélünk, nem szabad figyelmen kívül hagyunk a környékbeli falvak bunyevác lakosságának szokásait sem, mert nagyfokú hasonlóságot mutatnak a bajaiakéval, s természetesen ez megfordítható is érvényes. Népi kultúrájukat a sokszínűség jellemzi. Szeretik a zenét, táncot és ékszereket. Eleven érzelmi élet és a vallásosság a családi életüket is áthatja. 1910-től évenként megrendezik a hagyományos farsangi népi ünnepélyüket a „Veliko Prelo”-t.

Öseik többfelől érkezve mintegy háromszáz évvel ezelőtt kezdtek el új hazájukban a tájformáló termelő munkájukat. Bajára főleg Alsó-Tuzla vidékéről jöttek, de hogy herceggöcök is szép számmal lehettek közöttük, arra a „bunyevác” névből következtethetünk, mely gyűjtőneve az összes bevándorolt Bács megyei és Pest megyei katolikus illireknek. Azóta nagyot változott a világ! 1987-ben országszerte — az érdekelte településeken — így Baján is megemlékeztek a letelepedés 300. évfordulójáról, melynek során mindenütt kényelvöl emléktáblákat avattak. Baján e táblát — az országosan elsőként felavatták „Bunyevác Tájháza” falára helyezték — (Bajaszentesiván Pandúr u. 51.). A közelmúltban otjártunkor már nem volt a falon. Ki tudja hol lehet?

A szláv eredet, és a települések ősi nevei (Baja, Bikić...) a történelmi folyamatoságról tanúskodnak. Ugyancsak adatokat szolgáltatnak a különböző hazai és nemzetközi nyomtatásban megjelent kiadványok, összefoglalók, dézsma-lajstromok, anyakönyvek, adókönyvek, iskolai naplók, a templomi nyelvhasználat (sokszor a papok nevei is jelzik a hívők nemzeti hovatartozását), temetői fejják a lakosság összetételére. A jelent ismerjük!

Azt a kort éljük, amikor a jelen gyermekei minden tekintetben látni és értelmezni akarják a múlt hagyatékát. Az örökösök joggal kíváncsiak eleik életére, értékeire, kincseire. Ilyen értékné tekintem az alábbi gondolataimat is a gyökerektől kezdve. Sajnálom, hogy terjedelmi korlátok miatt nem törekedhettem teljességre. Ezúttal „csak” a bunyevácokról kívánok szólni. (Kiemelten a bajaiakról.) Kik is hát a dél-

szlávok és ezen belül a bunyevácok? Hazánkban bunyevácok legnagyobb számban Baja-Bácsalmás városokban és környékén a déli határ mentén mintegy tíz településen élnek. A létszámukról most sincsenek a tényleges helyzetnek megfelelően megbízható adatok. Összességük ott vannak. Nem egy népszámlálás nemzetiségi szempontból kedvezőtlen politikai légkörben zajlott le (1941, 1949.). A kedvezőtlen politikai megítélésről félve nem voltak őszinték a bevallások. Nincsen olyan forrás azonban, amellyel mindezt megbízhatóan ellenőrizni lehetne. Nem keveset tudunk a bunyevácokról, de korántsem elégségeset. Foghíjasok az ismereteink, kevesek a róluk szóló tudományos munkák. E tájon egykor természetes dolog volt, hogy a — környezet nyelvet — vagyis egymás nyelvet többségében beszéltek, az iskolában tanulták. A közművelődésről nem is szólva.

A bunyevácok — akiket a régi oklevelek, iratok hol szlávoknak, hol dalmatáknak, hol illireknek emlegetnek — (napi szóhasználatban még „keresztény délszláv”), „kath. rác” ill. „kath. szerb”-ként (olyan katolikus „délszlávok”), a horvátok azon etnikai csoportja, akik a nagy honfoglalás idején éltek itt. A hitelességre törekvő kutató számára ma már bizonyított tény, hogy a bunyevácok a horvát etnikum részét alkotják. Ők jövevények, akik a történelem különböző periódusaiban jöttek ide az őslakosok egy szűk rétegére települtek. A jugoszláv területről a törökök előretörésének mértéke szerint többszöri átköltözéssel érkeztek jelenlegi lakóhelyükre. Ezek a néposzoptok rendkívül tragikus, szenvedésektől teli történelmi út során érkeztek Magyarországra. A nagy „délszláv” népmozgalmat „fejzte be” a mintegy háromszáz és néhány évvel ezelőtti szervezett utolsó letelepedés. Az 1687-es „Markovics-Vidákovics” hadvezérek által szervezett letelepedéssel szinte egyidőben érkeztek — Szeged-Szabadka-Baja — háromszögebe a „szent-ferencziek gyöngyösi krónikája” szerint azok a bunyevácok is, akiket 18 boszniai ferencrendi szerzetes kísért Sárcevecics Antal vezetésével. Mindkét csoportban a katolikusok mellett jelentős számban voltak muzulmánok, právoszlávok, akik időközben átkeresztelkedtek, mint például Vidákovics kapitány is a katolikus hitre tért át. Abban a kérdésben, hogy a bunyevácok honnan érnek és pontosan mikor költöztek jelenlegi területeikre eltérnek a vélemények. Kutatásaim alapján annyit leírhatok, hogy a korábbi évszázadokban

ezek az „eredetmagyarázatok” nem csak a tudomány akkori állása szerint változtak, hanem megfogalmazásukban szerepet játszott az adott kor politikai-ideológiai „divatja” is. A skála a paternalista és az ellenséges „magyarázatok” között húzódik. Utóbbi nem egyszer a nacionalista előítéletek forrása.

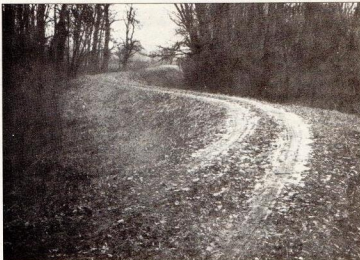
A jugoszláv szakmunkák többségében az az álláspont dominál, hogy a bunyevácok nem a köztudatban élő Buna folyó környékéről származnak. Onnan is jöttek, de még a bunyevác népvnev elnevezéséről is viták folynak. Eredetileg a Svilaja hegytől északra a Dinara hegység mentén elterülő vidéket látkák, akik nyugat-hercegovinai típusú, „új-sto” dialektus „i”-ző nyelvjárást beszéltek és latin betűkkel írtak. Lényegében a horvátország irodalmi állapottal egyezik. Letelepedésük időpontja és történelmi körülményei mai etnikai jellemzőikben, így nyelvük jelenlegi állapotában is tükröződnek. A „délszláv” fogalmat soha helytelenül a nyelvre is vonatkoztatták. Ilyen nyelv nincs. A politikai eredetű szóhasználat — gyűjtőnév — (régebben is ismert volt hazánkban) tulajdonképpen három népet: a horvátot, szerbet és szlovént, s ezeken belül számos kisebb elemet takar. Az 1960-ban kiadott Új Magyar Lexikon nem vette figyelembe a bunyevácokkal kapcsolatos — az anyaországban megjelent — újabb etnográfiai és lingvisztikai kutatásokkal alátámasztott szakmunkákat és megállapításokat. Az új jövevények elhelyezkedése a Duna mentén, különféle gazdasági és társadalmi feltételekhez kötődő, különösen a török fennhatóság ideje alatt.

Kutatók által bizonyított, hogy az ország török megszállása előtt és alatt is voltak már ezen a területen délszlávok. Bosznia és Hercegovina 1463-ban történt összeomlása után ferencsek vezetésével menekültek ide tömegesen „délszlávok”. Ezek között volt horvát, szerb, macedon, crnagorai, dalmát... — így bunyevác és sokak is —, akik többségükben a végvárokból és környékükből települtek le hazánk déli részén. A bunyevácokat hazai forrásaink közös elnevezés alatt említik, nem tesznek különbséget az egyes délszláv népcsoport elnevezése között. Ez is nehezíti a mai kutatók munkáját. „Rendkívül szívszón tartja magát az a nézet, hogy Baján a ferencsek barátainak már a 13. században monostora állt. Létezeit állítólag egy olyan oklevél, amelyben Francavilla alias Baja néven szerepel egy kolostor. Az 1570-ben Baján (nálhije-székely) összeírt 34

„keresztény délszláv” háztartás egyébként 5 magyar aranyforintot és 56 magyar ezüstdenárt fizetett. Az 1578. évi részletes defter két török és két délszláv népcsoportot sorol fel. A bajai keresztény délszlávok csökkenéséről is említést tesznek. P. Únyi Bernardin szerint az első bunyevác plébánia Baján 1600 körül jött létre. Az előző boszniai keresztények Baján és környékén már 1619-ben sokák ill. bunyevác elnevezéssel tűntek fel. A legkorábban ismert katolikus egyházi összeírás 1649-ből származik, mely Ibrsimovics Marin belgrádi katolikus püspök bérnámási körútjához kapcsolódik. 1676-ban a csávolyi katolikus rác jobbágyok — nem egyedül, hanem — levélben panaszkodnak a füleki katonák zsarolása ellen. 1686. október 20. körül került Baja a császári hadsereg birtokába. Ettől kezdve új világ megalapozása kezdődött a visszafoglalt területen. Későbbiekben különböző okoknál fogva — Rákóczi szabadságharc és más bajok — a bunyevác lakosság állandó hullámlásával találkozhatunk: település, menekülés, elköltözés, visszatelepülés... 1690-től kezdve a törökök elleni harcban kiűntek közül nem kevés bunyevác nemesi rangra tesz szert. Antunovity Iván kalocsai püspök 1719-ben a Duna-Tisza közén már 44 települést sorol fel ahol bunyevác ill. sokák parokija (fare) volt. Feltételezhető, hogy az 1726-ban Baja és Pandúr között álló érseki sörházban a megidézett Baja városához kötődő délszláv tanúk vallatásán megjelentek nevében a Baracsanin (Baracska), Borotyandin (Borota), Bikityandin (Bikity) helységnevek rejljenek. S ezek, ha vallásukról nem is esett szó, valószínű katolikus bunyevácok lehettek, mert a felsorolt helyeken egyházi tizedet szedtek.

A bácskai bunyevácok történelmében három időszak különbözethető meg az új hazában az első lépésektől és összetűzésektől a XVIII. századig, azután amikor a településeik őrzőként és védőként tűntek ki magukat a XIX. század közepéig. A harmadik időszak pedig, melyben az újjászerveződés erőfeszítései, harcai és eredményei a jellemzők, egészen a jelen század közepéig. A legújabb korszak pedig társadalmi változásokkal van tele.

Néprajzi hagyományaink jugoszláviai államok egyes vidékeihez kapcsolódnak, elsősorban a szomszédos Vajdaság népi kultúrájához, de sok ősi anyagot is tartalmaznak, melyek több-kevésbé megegyeznek a hercegovinai, tengeremelléki és alpesi népek néprajzi hagyományáival. A magukkal hozott és évszázadokon át megőrzött kultúra a más népekkel, nemzetiségekkel való egyesülés folyamán formálódott, gazdagodott.

A NAGYPANDŰRSZIGETI NYARIGÁT

BEMUTATOM

DR. BÖNGYIK ÁRPÁD

SZŐLÉSZPROFESSZORT

Dr. Böngyik Árpád Torontól vármegye Egyházaskérő nevű kis falvában született, ahol még makói apai nagyapja vett valamikor birtokot. Apja is itt tanulta már a gazdálkodás fortélyait, s a kis Árpád innen örökölte, szülei példáját látva a szorgalmat. Ez volt az előzmény. De milyen is volt a ma már nemzetközileg ismert és elismert tudós életútja?

– Az elemi iskolát szülőfalumban végeztem. Szabadkán érettségiztem, az egyetemet pedig Zágrábban végeztem. Majd Budapesten a Kertészeti és Élelmiszeripari egyetemen doktoráltam 1965-ben, a kandidátusi értekezésemet 1983-ban védtem meg a Magyar Tudományos Akadémián.

1965. december 1-jétől kisebb megszakításokkal a bajai Bereczki Máté Kertészeti Szakközépiskolában tanítottam a szőlőtermelést és üzemszervezést. 1987-ben fűgájvá választottak a MTA Szegedi Akadémiai Bizottságának.

1975-78. Marokkóban dolgoztam, ahol tudományszervezéssel és a szőlőfajták gazdasági értékelésének vizsgálatával foglalkoztam.

1988-91. Algériában, a Tizi-Ouzou-i egyetem agrártudományi karán tanítottam a szőlőtermelést,

mint egyetemi tanár.

Harmincöt éve kizárólag a szőlőtermesztés elméletével és gyakorlatával foglalkozom, ebből tizenkét évet dolgoztam a nagyüzemi szőlő- és bortermelésben, ezt követően csak a kutatás felé fordultam. Szeretem ezt a szakterületet és hivatásnak tekintem művelését.

– Ahhoz, hogy valaki hivatásának tekintse a „szakmáját”, külön kell azt szeretnie. Mi az, ami felbresztette Öntön ezt a szeretetet?

– Még a zágrábi egyetemi éveim alatt egy szerencsés találkozás határozta meg azt a területet, amellyel mondhatom egész életemen át foglalkozom. 1958-ban megismertem báró Zdenko-Turkóvitót, aki megszerette velem a szőlőtermesztést. Az egyetem szőlőtermesztési osztályának volt a vezetője, annak ellenére, hogy abban az időben osztályfőnökség volt. Ő a Sorbonne-on végezte tanulmányait, az édesapjának 1500 kataszteri hold szőlőültetvénye volt, s apai hatásra vérebe ivódott a szőlő szeretete, amit az évek során belépláncolt. Tőle tanultam azt a mondatot, hogy „szeretem a metszőollók csattogását, mert felér egy Mozart-zénevel”. A szőlő

metszés témáját tanítva szívesen idéztem tanítványaimnak ezt a mondatát, mert nagy igazság van benne. Ugyanis, ha 50–60 ember metszés közben együtt csatogtatja metszőollóját, valóban lekottázható dala-mot produkál. Tehát summázva, báró Turkovity volt az, aki megszerettette velem a szőlőtermesztést, az ő hatására választottam hivatásommat.

– **Munkája, hivatása teljesítése közben bizonyára irigyek is akadtak szép számmal. Hogyan küzdött meg az irigyek rosszakaratával?**

– Az út a szőlő házól az egyetemi katedráig és a MTA Akadémiai Bizottsági tagságáig hosszú és göröngyös volt. Sok ellenállással kellett megküzdenem, hogy kitűnő céljaimat el tudjam érni. Az elmúlt 35 évi munkám során voltak irigyeim, de én mindig úgy fogtam föl, hogy az irigység a tehetségtelenség lázadásá, ez viszont nem tudott meghátráltatni, elkedvetleníteni. Örömmel állapítom meg, hogy jóakarúim és támogatóim többségben voltak.

– **35 év munka. Akárhogy is nézzük, sok idő. Valószínűleg sok sikerben volt része. Melyik közülük a legkedvesebb?**

– Az eddigi eredményeim közül nagyon nehéz kiválasztani a legkedvesebbet, úgy mint ahogy egy szülő sem tudja azt kiválasztani gyermekei közül, Mind egyforma. A több mint 100 publikáció, a doktori és kandidátusi értekezés, valamint saját megjelent könyvem magáért beszél.

Sikertelenségem is voltak a szakterületemen, azonban fiatal korom óta a sikertelenség mindig jobb és kitartóbb munkára ösztönzött. A tudomány fejlettségi szintjén a XX. században, de mondhatjuk a XXI-ikben is, korszalkalkító eredményeket nem tudunk elérni, de ha egy láncszemmel is hozzájárulhatunk a fejlődéshez, akkor véleményem szerint már elégedettek lehetünk.

Mottóm; tanultam, hogy taníthassak. A szőlő- és borkermelés tudományát szerzett képzésen belül mint egyetemi professzor fejeztem be. Most már nyugdíjba mentem, de ezzel a munkámat még nem fejeztem be, hanem a továbbiakban az élet katedráján fogom tanítani a szőlő- és borkermelés iránt érdeklődőket.

Jóleső érzés és büszkeség tölt el abban a tudatban, hogy külföldi egyetem ismerte el nagyüzemi gyakorlati, kutatói és oktatói tevékenységemet a professzori cím, azaz rang megadásával. Méltó akarok továbbra is lenni ehhez a magas erkölcsi címhez és

tudományos oktatási ranghoz, ezért a továbbiakban is kitartóan szándékozom művelni a szőlő- és borkermelés tudományát.

– **Marokkó, Algéria. Milyen hatással volt az ottléti 8re, milyen emlékekkel tért onnan haza?**

– Marokkóval kezdeném. Mikor erre az országra gondolok, márpedig sokszor gondolok vissza, nagyon kellemes érzés fog el. Ugyanis az arab zene, az arab folklór, ez az észak-afrikai táj, a városok, mind-mind mely nyomat hagytak emlékezetemben. Sok szakmai tapasztalattal is gazdagodtam, megtanultam hogyan lehet szőlőt termelni afrikai éghajlat és talajadottságok mellett. Igen sok tárgyi emléket örököz lakásunkban ebből az országból. Rabat, Marokkó fővárosa egy kis Párizs. Diplomáciai központ örökzöld fákkal, cserjékkel díszítve, mondhatjuk hogy az örök tavasz városát tárja az ott élő ember elé. Marokkó egy igen civilizált ország. II. Hasszán király a Sorbonne-on végzett, s az ott elsajátított gondolkodásmódot és civilizációt átültette országába.

Algéria csodálatosan szép ország. Ezt azért állítom, mert 1200 kilométer festői szépségű tengerparttal rendelkezik, a tengervíz tiszta és a turizmus minden igényét kielégíti. A tengerpartal 150 kilométeres sávban gyönyörű hegyeket, narancs- és szőlőültvényeket találunk. Kabylia első benyomáskor azt a kijelentést váltotta ki belőlem, hogy ez az országész Észak-Afrika Svájcja. Az emberek európai gondolkodásúak, ügyes kereskedők, közvetlenek, az ember úgy érzi magát, mintha saját szülőföldjén élne. A természet csodája, hogy Kabylia legnagyobb hegyének, a Gyurgyurának omlait hó borítja a téli időszakban. Ez is egy turisztikai látvány. A berber népművészet ősidők óta maradóan emléket őriz. Tudni kell, hogy a berebek Észak-Afrika őslakói és még ma is hűen és kitartóan őrzik identitásukat. Köztük élve megszerettem ezt a népet, ők is engem, így az elköszönés igen nehéz volt, de bízom abban, hogy még viszontlátom a kabylákat és fővárosukat, Tizi-Ouzou-t. Ez a 300 000 lakosú város komoly egyetemvárost ölel fel, az egyetemnek 12 000 hallgatója van. Ez, és kitűnő földrajzi fekvése, 28 km a tenger, 90 km Algír, mellyel négyvasútos út köti össze, Észak-Afrika legjelentősebb városává emelte.

Mély nyomat hagytok bennem az öt és fél év, amit Észak-Afrikában töltöttem, de családom biztos hátteret adott a nehézségek leküzdéséhez, s a szép élmények minél élénkebb, szebb emlékké válásához.

Így feleségem, Havasi Erzsébet tanárnő Algériában sokkal hozzásegített munkám gond nélküli végzéséhez, s hogy elegendet-tessek vállalt kötelezettségemnek. Fiam, Attila fogtechnikus idehaza, azonban ő is meglátogatott bennünket Afrikában.

– **Térjünk vissza hivatásához. A szőlészet és borászat kutatásának mely területével foglalkozik? Mi az amit kutat?**

– A szőlőtermelés kutatása terén hosszú éveken keresztül a szőlőfajták ökonómiai értékét vizsgáltam. Ebből készítettem a kandidátusi értekezésemet is. Ez a téma azért érdekelt, és azért tartották fontosnak az Akadémián is, mert a természetben lévő fajták közül ilyen-olyan elgondolásokból telepített fajta nem hozza azt az üzemi eredményt, amit elvárnak tőle. Nem versenyképes. Ezért azt vizsgáltam, hogy az alföldi borvidékek a legnagyobb területen termesztett Olaszrizling, Ezerjó, Kövidinka, Kékfrankos és Kadarka szőlőfajták közül melyek termesztése a legjövedelmezőbb. A nagyüzemi gyakorlat is beigazolta a tézisémben megírt kutatási eredményeimet. Az öt fajta közül ez a termőtájon az Olaszrizling és a Kékfrankos termesztése a legjövedelmezőbb.

– **Minek alapján végezte a kutatásait?**

– Ezeket a fajtákat biológiai és ökonómiai teljesítőképességük alapján vizsgáltam. Különösen ma, amikor a piackgazdasági szemlélettel alakítjuk ki hazánkat, nagyon fontos, hogy telepítés előtt tisztában legyünk azzal, melyik fajta biztosítja a kis- és nagyvállalkozó számára a legnagyobb jövedelmet. Azt is kell tudni, hogy ezentúl nem a mennyiséggel, hanem a minőséggel tudjuk biztosítani a piacot. A magyar szőlőtermesztés megfelel az új követelményeknek, ennek garanciája ezen a területen dolgozó elméleti és gyakorlati szakemberek évtizedek alatt összegyűjtött tapasztalata és tudása, valamint hazánk kiváló éghajlata és talajadottsága. Összehasonlítva a hazai elméleti és gyakorlati tapasztalataimat a külföldön szerzett több éves ismereteimmel, mondhatom, hogy a magyar bor ízben, zamathban felveszi a versenyt a külföldön termesztett borokkal, csak a szemleletben kell kicsit változtatni. Ugyanis meg kell szabadulni a bevezetődött természetstechnológiától a tápanyagutánpótlást kell szűrés körben alkalmaznunk. Egy visszafordíthatatlan folyamat indult el külföldön, különösen Németországban, Franciaországban és Dániában, mégpedig a biogazdálkodás.

– **Ön a bajai biokertész klub vezetője**

is. Hogy ez a klub létrejött, egy szerencsés véletlennek köszönhetjük vagy pedig hosszú munka következményeként alakult meg?

— Mivel már korábban is elleneztem a túlzott kemizálást — ugyanis jónagom is féltiem az asztalra kerülő méregtől —, amit a különböző kertészeti és mezőgazdasági termékeken keresztül fogyasztunk, ezért Afrikából való hazatérésem után úgy döntöttem, hogy a termelők segítségével felveszem a harcot a kemizálás ellen. Ezért szerveztem meg Baján a biokertész klubot, amire nagy segítséget kaptam Bérés Bé-

lától, a Művelődési Központ igazgatójától és Katanich Ferenc igazgatóhelyettesétől, mindketten készséggel támogatták kezdeményezésemet. A feladat végrehajtásához rendelkezéseimre bocsátották a Művelődési Központ Stúdió mozi termét, ahol 1992. február 15-én megalapítottuk a kertészklubot, havonta kétszer jövőnk össze, előadásokat tartok, külföldi és hazai előadókat hívunk meg, így ismertetjük a biokertészet iránt érdeklődő klubtagokkal hogyan lehet vegyszermentesen előállítani a biotermékeket. Ezzel biztosítjuk a klubtagok családjai és a bajai fogyasztók ré-

szére a vegyszermentes/nélküli, egészséges bioszőlőt, biobort és a bio-zöldség-féléket. Célunk Baja térségében a termelők szemléletének megváltoztatása és a biotermesztés meghonosítása.

A bioszemléletet Algériában, egyetemi hallgatóim körében is igyekeztem terjeszteni, saját gyakorlati tapasztalataim alapján, miután fel holdas szülőltetvényünkön már közel tíz év óta biológiai módszerekkel te- melem a szőlőt. Ezért merem nyugodt lelki ismerettel ajánlani a klubtagok és a spontán érdeklődők részére a biotechnológiát.

XX.

FLACH PÁL EMLÉKEZETE IV. rész

A BAJAI UTCANEVEKRŐL (Folytatás)

Bevallom, nem számítottam ilyen nagy érdeklődésre, mint amelyet a város utcaneveinek története kiváltott. Sokan buzdítottak a megígért folytatásra, akik szeretnének a témáról többet tudni. Így — a szerkesztő hozzájárulásával — a következőkben még nagyobb részletességgel ismertetem Flach Pál munkáját, (*Die deutschen Gassenamen der Stadt Baja und der umliegenden Ortschaften, München, 1977.*). Különösen ez a szándékom azokkal a színes történetű utcákkal, melyeket mindenki ismer. Az eredeti tanulmányban a német elnevezések szerepelnek elől a címszavaknál, a német abc szerinti sorrendben. Összeállításomban a magyar nevet tüntetem fel elsőként, a könnyebb kezelhetőség végett. A tanulmány eredeti rendjét azonban nem tartottam illendőnek megváltoztatni.

* * *

Tóth Kálmán utca. *Grünbaumgasse* (Zöldfa u.) A régi Kisvásártérről (ma Jelky tér) a Kaszárnya utcáig (ma Czirfusz Ferenc u.) tartott. Eredeti nevét az

uradalmi épület (Tóth K. u. 10.) mellett álló **Zöldfa vendéglőről** (Wirtshaus zum Grünen Baum) kapta. Az említett uradalmi épületben kaptak szolgálati lakást a költő szülei. Tévedés tehát, hogy **Tóth Kálmán** itt született. — amint azt az épületen lévő emléktábla jelzi —, de igaz, hogy itt töltötte gyermek- és ifjúkorát. Az utca vélhetőleg 1894. június 3. után kapta a költő nevét, amikor szobrát a mai Tóth Kálmán téren felavatták.

Zöld u. *Grüne Gasse.* 1903-tól **Bem József u.**

Fő u. (Gyakran **Nagy u.**-nak is nevezték.) *Hauptgasse.* 1898-tól **Erzsébet királyné u.**, **ma Szabadság út.** A Fő u. Erzsébet királyné meggyilkolása után (1898. szeptember 10.) vette fel a nevet, amikor az országyűlés a XXX. törvény-cikkben megörökítette a királyné érdemeit. „Törvénybe iktattatik a nemzet hálája és kegyelete forrón szeretett királynőnk, a hazá génuszának áldott emléke iránt.” (Az 1898. XXX. tc. 1.§).

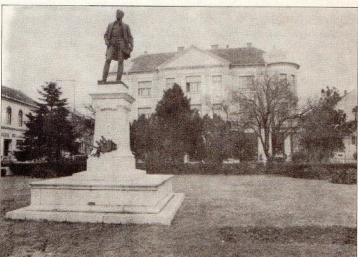
Fő tér vagy Piac tér. (*Hauptplatz vagy Wochenmarkt.*) 1903-tól Szent István, de egyidejűleg Szentháromság tér. A tér csak 1750 körül kapta jelenlegi méreteit, amikor **Grassalkovich Antal** rendelkezésére a mostani városháza és a Sugovica-part közötti házakat lebontották. (Kosztá István-Kőhegyi Mihály: A ferences zárda háztörténete 11. oldal.)

A „*Bajai Piaczson lévő Házak kifizetésére...*” a gróf 2300 forintot utalványozott. Azt nem tudjuk, hogy ez a teljes összeg vagy egy része volt-e a kártérítésnek. A lebontott házak között állt a város első tanácsháza, mely 1750-ben vagy valamivel ez előtt tűzvész áldozata lett.

A beépített terület heti piacá változástól ezt mondja egy jegyzőkönyvben (1775. márc. 30.) **Steidl György** 57 esztendő s tanú, aki korábban német városi esküdt volt:

„Tudja valóban mivel akori időben város Eskütye is volt, hogy mostani város Piacza helyén ennek előtte lévő és az

folytatás a 6. oldalon

Méltóságos Uraságtól bötösi szerint ki fizetett Háznakak, úgy nem különben a régi meg égett Városházának helyei várossá Piaczára fordítottak...

Eötvös J. u. Herrengasse. (Úri utca.) Később részben báró Eötvös u., gróf Zichy Bódog vagy röviden Bódog tér lett, részben Vörösmarty Mihály u. Az Úri u. valószerűleg eredetileg a Gránátos u. része volt, és az uradalmi kastélytól (a mai városházától) az egykori Gránátos utcáig (mai Arany János u.), ha nem a Jelky térig terjedt.

Az **Úri u.** elnevezés a kastélyra utal, melynek bejárata ez utcán állt, parkja pedig a közepét foglalta el. A jelenlegi Tóth Kálmán tér 1860 vagy 1862-ig egyáltalán nem létezett, csakúgy, mint azok a házak sem, melyek a mai Széchenyi utca és a ciszterci rendház között (Tóth Kálmán tér 5.) állnak. E helyen az uraság nagyon szépen gondozott és látványos parkja került el. Az említett évek valamelyikében határozott úgy **Zichy Ferraris gróf**, a város akkori földesura, hogy a területet átengedje a

városháknak a felételre, hogy a teret **Félőcs** (magyarul Bódog) nevű fia után gróf Zichy Bódog térnek nevezze el.

Igy kapta a teret lezáró, a ciszterci rendháztól a **Vadász utcáig** (Jägergasse, ma Széchenyi u.) terjedő szakasz a Bódog u. (ma Bartók Béla u.) nevet.

Báró Eötvös József tiszteletére — 1871. február 2-án halt meg, neki köszönhető a város, hogy az államtól vette a gimnázium (a mai III. Béla) fenntartását és a tanítóképző felállítását —, az Úri utcát Eötvös utcára keresztelték át, de csak 1881-ben, amikor dr. Ivánovits Pál szenátor szavát tette, hogy tíz évvel ezelőtti indítványára felelőse merül. (Az indítvány a jegyzőkönyvben sem szerepel. G. Z.)

"Dr. Ivánovits Pál felszólal aziránt, hogy az úri utcának közgyűlési határozattal Eötvös utcára történt elnevezése mindaddig nem fogantatosított. Ugyanezért indítványozza ezen közgyűlési határozatnak érvényesítését."

Dr. Hauser polgármester kijelenti, hogy a hatóságnak arról tudomása nem volt, sőt a határozatnak a város közgyűlési jévekben

nyoma sem találtatott. — Ha azonban erre többen emlékeznek, vagy most a közgyűlés kívánja, a tanács fogantatosítani fogja.

Dr. Ivánovits indítványát általános helyesléssel fogadtatott."

(folytatjuk)

Száz évtizedre ide vagy oda, a történelem megismétli önmagát. Egy ilyen esetet szeretnék elmondani.

A nemrégiben lezajlott nagy utcánév rendezés előkészítésekor úgynevezett kétpéres hozzászólásban javasoltam a képviselő-testületi ülésen, hogy viselje utca Rózsavölgyi Márk és Szikszay Gerő nevét. Az előbbi a magyar zenéért folytatott küzdelem reformkori apostola, a magyar társastánc megalkotója, aki két évtizedet töltött Baján, az utóbbi Európa egyik legkorszerűbb hídjának, az első bajai Dunahídnak tervezője és építője. Ez a javaslat is, mint hajdanán dr. Ivánovits Pálé, felelőse merül. Talán azzal a különbséggel, hogy az enyémet soha le nem hallgatandó magnószalag őrzi.

Gál Zoltán

" FARSANG UTÓJA " BAJÁN 90 ÉVVEL EZELEŐTT

Farsang táján az újságokban egymást érik a kisebb-nagyobb tudósítások, ismertetések a különböző farsangi szokásokról, azok eredetéről, ma élő változatairól. E híradásoknak is múltja van. Így pl. a Pesti Hírlap 1903-ban a fumei farsangról írt, s ettől buzdult fel Kovács Antal bajai kereskedelmi iskolai tanár, hogy a Néprajzi Értéktárában egy kisebb tanulmányt jelentessen meg a hazai farsangi szokásokról, különös tekintettel a bajaira, melynek ő még szemtanúja volt.

Nem valószínű, hogy a szakembereken kívül sokan olvasták volna napjainkban ezt az írást, ezért kivonatossan ugyan, csak a bajai adatokra szorítkozva az alábbiakban ismertetjük.

"Pár évtizeddel ezelőtt — írja 1903-ban — e farsangi jelenetek általánosok voltak... Manapság azonban alig találunk már valamit, minek oka a nép műveltségi viszonyainak javulása mellett a rendőrség közbelépése. A triviálisabb dolgok évről évre elmaradnak, az ősi kép kivész a néptudatból s lesz idő, amikor a farsang végét csak a hangos táncztermek jelzik. Baján már most sem szabad a záró-órán (este 6

óra) túl álarczszal járniki-kelni az utcákban."

"Farsang elején a bunyevác legények egy idősebbnek vezetése alatt összejárnak s megfogadják a tambura-bundát egész farsangra. Minden vasárnap van kóló... Az előre kiszemelt kocsmában... Ez alatt a belváros főbb utai is nagyon élnek a kólóhoz vonuló álarczos csapatoktól, melyek a város minden részéből megindulnak s egy fordulatot téve a kólóban, ugyanolyan nagy zajjal, lármaival, énekkel, muzikaszóval mennek tovább, helyt adva az útnak jövőeknek. Fesztői látványt nyújt egy-egy ilyen maszka-csoport felvonulása s bunyevácok kólójához. A polgárság s a mesteremberek fiatalága egy-egy utcából összedől párdjával. Magyar parasztlégeny, lány kölcsönkért ruhában, fokossal, kulaccsal, koszorúval díszített gereblyével, sarkantyús csizmában a csoport elején; néhány gígerlénk, tudósnak, papnak öltözött alak, kálkhez még egy pár női ruhába bújt férfi szegődik bekommozott arccal, kironolniban, czintányérral, rossz napernyővel stb... követi őket egy vagy két harmonikás... néha drasztikus nóták is járják, melyeket csak a kapuk mögül hallgat az

érzékenyebb fülű közönség. Ilyenkor gyakori a rendőri beavatkozás is."

"Az utcái ünnep főalakja azonban az ősi, pogány időkbeli való medve és a diádák, de csak a bunyevácok között. A szláv nép télkergető ünnepeinek két alakja ez."

"(A medve) ruházata viseltes, szőrvel kifelé fordított suba, melyre ujjakat akasztanak a legény számára. Az ujjak idomtalan keztyűkben végződnek a teljes hatás kedvéért. A legény fejére hosszúkas zabostarisznyát húznak, megfelelő nyílásokkal a szemek s orr számára. A szemhéj a tarisznyán festett, az orrot egy nagy vöröspaprika, a nyelvet pedig vöröspoztó helyettesíti. A tarisznya két felső része el van kötve, ezek a fülek. A medve derekán szíj, kolomp s vagy két-három méter hosszúságú láncz van, lábain hatalmas csizmák, kezében elhasznált szita vagy rosta, ezzel gyűjti össze a kizárólag pénzdiát. Lánczánál fogva vezeti a tánczoltató legény. Ennek is érdekes a czizomája. Fején turbán, testén vörös pruszlik, csizmába szedett gatyta, kezében hatalmas husáng van. Arczát piros festékkel, szemöldökeit feketével erősen bemázolja, és a legnagyobb komolysággal vezeti társát. Bejárják az utcázást s pár karcsúért boldog, boldoglatlan nézheti a medve tánczát, melyet vezetőjének: „Igráj malo medvo” szavaira s husángjának buzdítására el is jár nagy dörmögéssel. A tánczhoz a dallamot a ve-

zető dúdolja (valamely ismertebb kóló-dalt s veri hozzá tenyerével a szitát. Táncz közben a medve hirtelen hasra fekszik, egy darabig mozdulatlanul hever, de gazdája nagyot hűz rá botjával, mire föltárgy, a szitát most ő veszi kezébe s körüljár a jól megérdemelt díjért... Ilyen medve nagyon sok jár; néha egy vezetőnek két medvéje is van."

"...A másik ilyen pogány emlék a „didák”. A bunyevác didának hívja az öreg, elgott férfi... A didákok, 15-16 éves suhancok, kizárólag a bunyevácokból kerülnek ki... Ruhája ócska szűr vagy egy jókora zsák, melyet magára hűz, s ujjakkal lát el. A fejét ugyanolyan álarca mint a medvének, néha azonban csak befesti az arcát. A szűr derékban erősen át van kötve, nehogy a hátton elhelyezett szakajtó, mely az ütlegeket fogja fel, leessék; kezében kötelet vagy ostort tart. Ekkép felkészülve a kóló körül álalkodnak öten-hatan is, bosszantva mindenkit... mikor fzetlen tréfáikat... már megunja a fiatalság, botra kap s kiveri őket az utcából."

"A didák kergetők bittal dolgoznak, nagyokat ütve a szakajtóra. Egyik másikok szintén felöltözik és „szotyók”-kel meg nótáival törekszik a didáknak szánt pár filért a maga részére hódítani."

"De forduljunk vissza a kólótól és viessük vissza magunkat az áradattal a belváros felé. Minden tíz lépésre újabb és újabb kép áll előttünk... Egy czigány család az akadály... bunyevác asszonyok, lányok egytől egyik, de annyira felismerhetetlené téve, hogy nemcsak mi, de az érdekelt férjek is elmehetnek mellettük... Boszorkány csoporttól vagyunk körülveve; fejükön koszorú, arcukon fátyol, nyakukban gyöngy és ékszer, öltözetük a ruhán felülhúzott, bokáig érő ing, kezökben toll-söprű, mellyel gyengén körültszogatnak. Hogy néha az arcunkra is jut valami poros fegyverükről, hát az a mi bajunk — de ez évben legalább nem leszünk himlősek. Énekszóval tovalibbennek s mi már ismét újabb kép előtt vagyunk. Egy fiatal bunyevác pár tart felénk s csutorájából kínálja a bácskai vinkót. Elfogadjuk annál is inkább, mert a férfi szélesebb csípője, x-lába, főleg pedig a kalap alá alig férő dús haja a bujusz ellenére is elárulja, hogy menyecske."

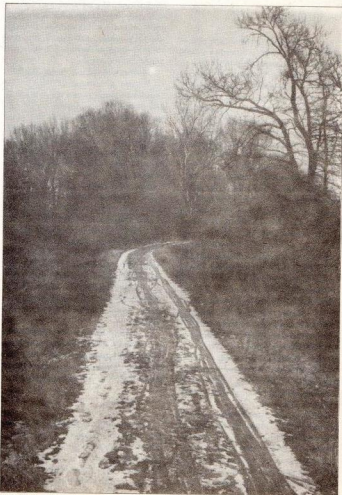
"Hirtelen lovas csapat száguld el mellettünk. Festői bunyevác jelmezüik eszünkbe juttatja a követváltásztás banderistáit. Ruhájuk a bunyevác nép ünnepi felöltője, de a műbajusz, meg az álarca bizonyára az intelligensebb osztályhoz tartozót takar.

Nem is csalódnok, mert a piros napernyős gigerli, meg az angol lord, kik a legnagyobb flegmával lassú lépésben zárják a menetet, integetnek felénk... Még csak a zaj, trombitaszó, meg a nagy dob hallatszik — majd közelebb ér a tömeg s kiválik belőle a maskarínak öltözött „üföltőség”. Ez az évről évre megismétlődő kép húsbagyó-keddeknek a főeseménye. Hatalmas sertes-szállító kocsi, mely elé négy ló van akasztva, tömve van zászlót, seprőt, czintányért, szalmabábót s mi egyebet szorongató maszarával... veszedelmesen nagy tömeg szorong a kocsi körül és ha a botra kötött marhabágyok meg a seprők nem dolgoznának onnan felülről, összeroppantaná a faalkományt. Minden téren, sarkon megáll a díszes fogat s köztük a legjobb

hangú tűzőr, a „hosszú” Szekeres csendet kér... előadja jövetelük czélját."

"Adatuk tudtára mindenkinek, a kit illet, annak is, a kit nem illet, hogy ma este itt meg itt, páronkénti 80 vas belépő-díj mellett nagy álarcos tűzőr-ből létszen. Eljöhhet mindenki, otthon ne maradjon senki, mert... így meg amúgy lesz, a ki nem jön, hát beteg lesz... A banda tust hűz... megmozdul az élő plakát és bekanyarodik a másik utcára. Az elpüfölt suhancz seregére, a megszorogott közönségre aztán a kocsi hátulján lévő pap hinti engesztelés-képen az áldást kamnába mártogatott meszelővel, miközben a hagyományos szavakat hádarja: Benedictus Dei: Több árpát, mint vizet. Ha használ, használ, Ha

folytatás a 8. oldalon

"Farsang utója" Baján — 90 évvel ezelőtt

folytás az 7. oldalról

nem használ — hát fájjon!"

"A tífzoltok ezen maskarádjai vége az utcai farsangnak... mert közeleg a 6 óra, melyen től álarczal járnai büntetés terhe mellett tölés. De a farsang tulajdonképpen csak reggel ér véget a zajos tífzoltóballal, mely kedves találkozó helye a középnek. Hamvazószerdával aztán vége a diárdónak, csak egy-két dülöngő, az alkohollal kezdő alak jelzi még, hogy tegnap farsang utója volt."

"A bunyevácok előbb megkezdik a műtöt. Kedd éjjelég azok is tánczolkna, bulatnak, de éjjélkor elhallgat a tambura, a dudu, s vége minden zajnak; a szerdai hamvazószerda már az jár elől jó példával, ki tegnap még a legvívágó volt... Még egy dologról legyen szabad megemlékeznem czikkem befejezése előtt, a Baján is divó farsangi fánkról. Pogány időnknek ránk maradt emléke ez is. Az ősi télkergető ünnepek alkalmával az isteneket ábrázoló szobrocskákat gyúrtak tésztábol, azokat megsütötték s a rokonok, szomszédok egy-

másnak ajándékozták. Innen ered a fánktölés. És bár semmiféle vonatkozása nincs meg már a nép tudatában, mindazonáltal a farsang utóján egyetlen ház asztaláról sem hiányzik."

Így számolt be 89 évvel ezelőtt a bajai farsangokról Kovács Antal tanár úr, dolgozatát Perger Vince fényképszemester felvételeivel egészítve ki, melyek megörökítették a medvét, didákat, cigánycsaládot, boszorkányokat és a tífzoltok kocsiját is.

Közi:

Solymsz Edu

A DUNA VÍZMINŐSÉGE TÉLEN

(A laboratórium)

A Bajai Honpolgár hasábjain arról már olvashattunk, hogy kétszer is terveztek a múltban Dunakutató Állomás létrehozását Baján. Először dr. Bernhart Sándor vetette fel ezt a gondolatot és megvalósításához is hozzáfogott (v. ö. Bajai Honpolgár 1991/5. sz. 17.—18. old.). Másodszor 1959-ben fogalmazódott meg ez a terv (v. ö. Bajai Honpolgár 1991/4. sz. 17. old.). Ha kutatóállomás nem is települt akkor Bajára, egy vízminőség-vizsgáló laboratórium azonban ma is működik városunkban közel 30 éve. Ennek történetét idézzük most fel Simor Józseftől, a laboratórium akkori vezetőjét.

Az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság területén először 1956 őszén hoztak létre laboratóriumot Szabadzselláson, öntöző vizek használatára. Az 1950-es évek elején ugyanis rájöttek a szakemberek arra, hogy a nem megfelelő (nagyon sós vagy szódás) vízzel való öntözés hatására másodlagos szikesedés léphet fel és csökken a talaj termelőképessége. Ez a laboratórium 1958. szeptember 1-jénél Kalocsán működött tovább 1959 végéig, majd 1961. május elsejétől 1964 április végéig ismét csak Kalocsán. Ekkor költöztek Bajára a Nagypándúr-szigetre, az igazgatóság szertartélpépre. 1984 végig üzemelt itt a laboratórium egyre több feladatot ellátva. Az új Péter-Pál utcai laborpület 1984 őszén készült el, azóta itt történik a különböző (víz, levegő, talaj) vizsgálatok végzése. A laboratórium műszerezettség az 1960-as évek végétől mindig a kor színvonalának megfelelő volt.

A laboratóriumban kezdetben csak öntözővizeket vizsgáltak. 1958-tól bővült a profilja: szennyvizek és felszíni vizek vizsgálata is szükségessé vált. (1958-ig csak azoknál a vízügyi igazgatóságoknál volt laboratórium, amelyek területén öntözéses gazdálkodás folyt, csak ezután szervezték meg a 12 igazgatóság országos

laborhálózatát.) Meg kell azonban azt is jegyeznünk, hogy ivóvíz vizsgálata sohasem volt feladata (és ma sem az) ezeknek a vízügyi laboratóriumoknak. Ezt jelenleg az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (volt KÖJÁL laborok) végzi.

Kezdetben csak fizikai és kémiai módszerekkel történtek a vízvizsgálatok, majd a 70-es évektől rendszeressé váltak a vízbiológiai és radiológiai vizsgálatok is. Jelenleg egy-egy részletesebb elemzésnél mintegy 50 komponens vizsgálatára kerülhet sor egyes vízmintáknál. Az egyszerűbb fizikai mérésekkel a víz állatosságát, színt, hőmérsékletét, lebegőanyag tartalmát, fajlagos elektromos vezetőképességét állapítják meg.

A kémiai mérésekkel a víznek, mint híg oldatnak a szervesetlen kémiai összetételét, valamint szerves és szervesetlen anyagokkal való szennyezettségét határozzák meg. A biológiai vizsgálatok elsősorban vizeink mikroszkopikus élővilágának megismerését célozzák.

A radiológiai mérések célja a vizekben, a vízi élőlényekben és az iszrapban előforduló sugárzó anyagok mennyiségi és minőségi meghatározása. A környezeti mintáinkban a természetes sugárzó anyagok teszik ki az aktivitás legnagyobb részét, az esetek többségében kizárólag csak ez mérhető.

A vizsgálatok köre az elmúlt években bővült. A szervezeti átalakulást követően (Alsó-Duna-Völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség létrejöttével) talaj- és légszennyezés, valamint zajszint mérése is kiterjedt a mérőközpont munkájára.

(A teli Duna)

Noha azt már lassan kezdjük el is felejteni, hogy milyen is a befagyott teli Duna látványa jégterréssel, jégzajlással, esetleg jégtorlaszokkal, egyes vízkémiai adatok és a Duna mikroszkopikus élővilágának faji összetétele azonban jól jelzik a szakember számára a teli időszakot. Ál-

talánosságban is megállapítható, hogy a Duna vizeinek minőségét — állandósult szennyvízterhelést feltételezve — elsősorban a mindenkori időjárási és áradási viszonyok befolyásolják jelentősen. Így télen az alacsony hőmérséklettel vízben erőteljesen lecsökken a kémiai, biokémiai és biológiai folyamatok, átalakulások sebessége. Lelassul a biológiai anyag bontható szerves anyagok bakteriális ásványosítása (lebotása). Emelkedik a víz ammónia tartalma, mert a szerves anyagok bomlása a hideg vízben csak az ammóniáig fut, az ammónium ion átalakulása (oxidációja) nitrit ionná nem következik be, mert a nitritképző baktériumok tevékenysége 8°C alatt megáll vagy legalábbis erősen lecsökken. Noha a nitrit és nitritképzés mértéke csökken télen, a kis mértékben folyamatosan keletkező nitrátot mégis felhalmozódik, mert alig vannak moszatok (algák) a vízben, amelyek azt táplálékul hasznosítanák. Télen a Dunában mindössze néhány 100 vagy néhány 1000 moszat figyelhető meg cm³-ként. Ezek a moszatok elsősorban kovamoszatok, amelyeknek kemény kovapancéjja ellenél a víz által szállított mindenféle hordalék (elsősorban bomokszemcsék) roncsoló hatásának. A moszatok számára ebben a téli időszakban nem is annyira az alacsony vízhőmérséklet, hanem a fény hiánya a korlátozó tényező. A növényi tápanyagkínálatt (ammónium, nitrát, foszfát) egyébként kielégítő lenne. A moszatok mellett elsősorban ostoros és csillós állati egysejtű élőlényeket, baktériumfonalakat figyelhetünk meg nagyobb egyedszámban a teli Duna vízben és néha egysejtű vízi gombákat is.

A Duna élővilága és vízének természetes tisztulása szempontjából talán az egyik legfontosabb tényező, hogy a Dunában mindig (még télen is!) elegendő az oldott oxigén mennyisége.

Vizsgálataink szerint a Duna télen a kissé szennyezett felszíni vizek kategóriájába sorolható. Más szavakkal ez annyit jelent, hogy egyszerű tisztítási technológiák alkalmazásával a vízhasználatok vízminőségi igényeit kielégíti és az ökológiai követelményeknek is megfelel.

Schmidt Antal

ISKOLATÖRTÉNETI FÜZETEK

(Cím szerinti ismertetés folytatása, v. ö. Bajai Honpolgár 1992/1. old. és 1992/2. 19. old.)

31. Hogyan lett az ember óriás? Iljin-Segal azonos című műve alapján. Balanyi László.

32. Darwin Károly emlékülés. Szervező: Balanyi László. Közreműködők: Balanyi László, Fehérvári Örs, Kóbor István, Richnovszky Andor.

33. Hollós László emlékülés. Szervező: Balanyi László. Közreműködők: Bacsár Károly, Balanyi László.

Hollós László méltatása. V. J. Stanek (csehből fordította: Bacsár Károly). Önletrajz: Hollós László.

34. Természettudomány és filatélia. Richnovszky Andor.

35. Brehm Alfréd emlékülés. Szervező: Balanyi László. Közreműködők: Aladics István, Balanyi László, Richnovszky Andor.

36. Bíró Lajos emlékülés. Szervező: Balanyi László. Közreműködők: Richnovszky Andor, Balanyi László.

37. Felszabadulási ünnepi ülés. Szervező: Balanyi László. Közreműködők: Németh Imre, Balanyi László.

38. Koch Róbert emlékülés. Szervező: Balanyi László. Közreműködők: Abonyi József, Balanyi László.

39. A soproni-hegység erdeinek főbb természetes erdőtípusai. Csapody István.

40. Soproni séták. Csapody István. A fényképfelvételeket készítette: Balanyi László.

41. Baja és környékének Mollusca-fa-

unájáról. Richnovszky Andor (doktori értekezés).

42. Mikolczy Ferenc inicéle miniatúrái. Balanyi László.

43. Intézeti nagykirándulás a Bükk-hegységbe. Balanyi László.

44. Asztronómia, asztrológia, genetika. Balanyi László.

45. Élet lehetősége a világmindenségben. Balanyi László.

46. A Békési Szegedi Kis István Gimnázium madárgyűjteményének feldolgozása. Balanyi László.

47. A nemiség kialakulása (a sportolók sex-chromosoma vizsgálatával kapcsolatosan). Balanyi László.

48. A Munkálatok* florisztikai anyaga és annak rendszertana. Balanyi László.

49. A Munkálatok* faunisztikai anyaga és annak rendszertana. Balanyi László.

50. A Munkálatok* előszavai és kritikái. Összeállította: Balanyi László.

(* a Jávorka Sándor természetrajzi könyvényve)

HOVÁ LETTEK A SZERBEK BAJÁRÓL?

A történelmi Magyarország délvidékén (Dél-Magyarország, Al-Magyarország, Délvidék, a szerb Vojvodina) a török elől észak felé menekülő szerbek 8 nagyobb hullámban érkezte telepedtek meg, s az 1683 (Bécs sikertelen ostroma) év után megindult török alóli felszabadító háború után is nagy számban maradtak itt, most már mint a császár- király végvidékvédő határfőrei.

Történelmi tény, hogy a török hódoltság alatt Baját Szabadkával és Zomborral együtt, mint rác várost említik mind a császári- királyi tudósítások, mind a török útleírók. Baján török tisztek alatt rác katonaság őrízte a palánkot (török vár és fallal megerősített városka), majd a török elvonulása után osztrák-magyar szolgálatba szegődtek és császári tisztek alatt szolgáltak. 1690—1695 között vajdasági székhely volt Baja, Jovan Monastery szerb származású császári tábornok vezetése alatt. Amikor a katonai végvidéket délebbre helyezték (Határörvidék), a szerbek egy része katonai szolgálatban maradván — Sajnovics kapitányuk vezetésével — új szolgálati helyére vonult. A bácsi egyházi összfészek szerint (egyesek szerint az első 1696-ban volt, mások szerint — és ez maradt fenn: 1702-ben) a bajai szerbségnek

3 temploma (és két temetője) volt, s mint esperesi székhelyhez 12 község szerb paróchiája és 1 monostor (Bátmonostor) tartozott hozzá. (Erről részletes kimutatás maradt fenn.) A római katolikus kalocsai érsekség irattárában a legkorábbi egyházi összeíró irat (Canonica visitationis) 1731-ből való, s ez említi, hogy Baján igen nagy számban élnek a görögkeleti vallású szerbek. Ámbár ortodox vallásuk, sajátos (déli) szokásaik és erős nemzet tudatuk összetartozást és nemzeti identitást megőrző tényező volt, mégis számuk egyre fogyott. Mind több lett a vegyes házasság (katolikus magyarokkal, svábokkal), mind többen beszéltek odahaza magyarul. A fiataloknak csak az elemi iskola volt szerb anyanyelvű, a középiskolában (polgári iskola, gimnázium, tanítóképző) magyar nyelven tanultak, csak a hittan volt anyanyelvi oktatási. Elvitathatatlan az ortodox papságunk nemzet tudat-ápoló és fenntartó szerepe az istentiszteletek (liturgia) és szertartások, valamint anyanyelvű prédikációk tartásával. A Rákóczi-mozgalom (kuruc-labanc háború) is nagy pusztítást okoztak a bajai szerbek között, s egyik templomuk és apácázrdájuk is végleg elpusztult. Az 1848-49 évi magyar polgári forradalom (48-as szabadságharc) után a

győztes Habsburg császári hatalom a délvidéken ismét létrehozta a Szerb Vajdaság és Temesi Bánság-ot, kivonva a magyar közigazgatás alól, közvetlenül az udvari kamarának alárendelve. Ebbe Baja is beletartozott. Azonban akkor is a német nyelv volt a hivatalos. Csakhamar megszünt a Vajdaság is. Békés egymás mellett élés alakult ki városunkban a magyarság (melybe a svábság és bunyevácsg lassanként asszimilálódott, és csak családneve utal egykori származására) és a szerbség között. A város minden rendezvényére (a főispáni beiktatásoktól kezdve a szoboravatásokig, városi köz- és díszgyűlésekig) meghívták a bajai gör. kel. egyházközség képviselőit, ugyanígy a helyi római katolikusok is templomszenteléseikre, nagyobb egyházi ünnepeikre, körmeneteikre. Az ortodox miséken, ünnepélyes alkalomokkor a város képviseltette magát. Mind az állami (elemi és polgári) iskola, fiú és leány kereskedelmi felsőbb iskolák) mind az egyházi (ciszterci gimnázium, zsidó elemi és polgári) iskolák igazgatói tanító-tanári státusba sorolták a mindenkor bajai gör. kel. plébánost, mint hitoktatót, a diákokat kötelezték a vallásórákon és szentmiséken való részvételre, s a pópától

Hova lettek a szerbek Bajáról?

folytatás az 7. oldalról
 félveként beszámolókat kértek a tanulóiról, az általa adott érdemjegyet pedig beírták annak iskolai bizonyítványába. (Hagyomány volt pl. az is, hogy minden év ortodox vízkeresztjének napján a pápa megszentelte a városházát.) A hivatalos levelezés a helyi civil hatósággal és az iskolákkal magyar nyelven, az egyházi hatósággal (zombori, majd a II. világháború után a mohácsi esperességgel, az újvidéki majd a II. világháború után a budai püspökséggel) szerb nyelven történt. Anyanyelvű volt a tanítás is az egyházközségi elemi iskolában 1921-ig, az iskola megszűnéséig. Baja és a bajai háromszög (mint az egykori Szerb Vajdaság része) 1918-1921 között az S.H.S. (szerb-horvát-szlavón) királysághoz tartozott. A szerbek kivonulása (trianoni békeszerződés alapján) után megszűnt a bajai görögkeleti szerb plébánia önállósága, miután plébános Grigorijevics Milutin Kufara távozott, s „bezárt” az egyházközségi elemi iskola is. Az egyházközségi választmány még jó ideig működött, majd csak gondnok képviselte az egyházközséget. A bajai egyházközség fiúfiája lett a hercegszántónak. Miután 1983 óta nekik sincs helyben lakó plébánosuk (a mohácsi főesperes látja el a lelkesítő teendőket), ezért Baját a medina plébános (jelenleg ráckevei) látja el, évente 3-6 misét mondva és a vodicai búcsút tartva. A hagyományos bajai szerb-magyar békés egymás mellett élésnek megfelelően 1981-től a katolikus templomokban egy héttel (vasárnap), az ortodox templomban tartandó mise időpontja előtt hirdetik, hogy a következő vasárnap (időpont, óra) a görögkeleti szerb templomban szentmise lesz. Nemcsak a vegyes házasságban élő híveink családtagjai, de sok római katolikus hívő is ájtatosan vesz részt szentmisénkben. Az elmúlt években a grábfői templombúcsúra külön autóbuszt is tudunk indítani híveink részére. A második világháború után napjainkig öt alkalommal volt esküvő, temetés évente 1—3 esetben. Sajnos keresztelő csak az 1981—82-es években volt 3 esetben.

Egy kis statisztika: 1891 és 1991 évek (100 év viszonylata) összehasonlító. 1891-ben (az egyházi statisztikai pontos összeírás alapján) a bácskai püspökség zombori főesperesséjéhez tartozó paróchiának (fiáit: Szent-István, Szeremle, Vaskút, Bátorostor) két temploma (Szv. Nikolajevszkaja, Svz. Blagoveszenszkaja, azaz Szt. Miklós és Gyümölcsoltó Boldo-

gasszony temploma) van, melyek jó állapotban vannak, plébánosa Dimitrije Lazity Jerej, végzős teológusa pedig Lazar Bogdanovity. A hívők összlétszáma 372 (ebből 195 férfi, 177 nő). A szerb családi házák (broj domova pravoslavnih) száma 90. A plébánia az 1868 év óta VI. osztályúnak van minősítve. Hitoktatók száma: 1. Paplak (plébánia): 1. A hívők a kírás (rescriptio) alapján fizetik papjukat. Az egyház 28 hold földdel rendelkezik. Az egyházközség elnöke Mihail Szabovlevity. (Nincs említve, hogy az egyházközség egy temetővel rendelkezik, a másik temető 1856-ban meg lett szüntetve, felszámolásra került.)

1991-ben az egyházközségnek 1 temploma (Szv. Nikola) van, a második templom 1972-ben el lett adva az államnak (ma kamaraterem hangversenyek céljára), míg a harmadik templom, a Szt. György templom a Rákóczi-háborúk alatt végleg elpusztult. (Helye a leírások alapján ezeitideig nem volt azonosítható.) A plébániahivatal, a kántortanító háza, az elemi iskola épülete, az egyházközségi (egy emeletes) alapítványi háza (benne paplakja), a 28 hold föld az 1950-es években államosítva lett. A temető (amelynél Vujity Katycay rodj, Szokolovity alapítványából 1905-ben a Szt. György kápolna épült) eladásra és felszámolásra került 1982-ben (noha oda még 1981-ben is temettek), a kápolna kirabolva, romos állapotban. (A megmaradt temetőrészt 1991 szeptemberében rendezésre került, a kápolna műemléki restaurációs tervet elkészíttek.) A hitoktatók (a fiatalok, felnőttek) az 1960-as évekre megszűnt. A hívek száma (a Hercegszántóról betelepültekkel) a 40-es lélekszám körül stagnál. Sajnos olyan család, ahol az apa és anyja is görögkeleti vallásúak, nincs egy sem, mind vegyes házasságban élnek, otthon magyarul beszélnek, szerb szót csak a templomban (és a rádióban, televízióban) hallanak. A nagytemplom műemléki felújítása miatt (csaknem teljes földmészere) ez évben liturgiát sem hallhatjuk. A kapcsolatot az önkormányzattal jó, e sorok írója tagja az önkormányzat egyházügyi albizottságának, mint az egyházközség megbízott gondnok. Ugyancsak szoros kapcsolattartás van a műemléki felügyelőség bajai kirendeltségével is, a templom tetőszerkezetének felújítása után sorra fog kerülni a teljes külső restaurálás (festés). Magas szinten tartott ünnepi ülésre került sor 1990-ben a Velika Seoba Srba 300 éves évfordulóján, ahol e sorok írója a bajai szerbség történetét ismertette többek

között (Baja város szerb múltja c. készülő könyvének vázlatára alapján), majd szeptember hónapban Vujicsics Sztójan akadémikus úr buzgólkodása folytán a templomkertben leleplezésre került Baja város szülőitének Joakim Vujity mellszobrára szép ünnepség keretében. Sajnos a másik szülőitünk — Bogoboj Atanacovics — szobrának leleplezése — mely ez évre volt tervezve — az ismert sajnálatos külpolitikai események miatt egyelőre elmaradt. A Bajai Honpolgár (Bajskij Domorodac) hívós és közkedvelt havi lapunkban e sorok írójának sok bajai szerb vonatkozású cikke jelenik meg.

Dr. Gorge Logorjevic

A BAJAI ÖNTUDAT FORRÁSAI

A Bajai Honpolgár februári számában megjelent egy olvasónk levele. Városunkból elszámazott írójá lapunk több számát átolvasva megállapítja, hogy az: „sugall egy még nem pusztult polgári öntudatot is”. Szeretném hinni, hogy igaz van. Ha ezt észreveszik olvasóink, azt jelzi, hogy a szerzőgárdánkat összefogó eszme kisugárzására tett erőfeszítésünk nem volt eredménytelen. Lapcímünk ugyanis programot hirdet.

A széles, művelt, jómódú, erkölcsi tartással bíró polgári osztály hiánya ugyanis az ijkori magyar történelem sorsfordulóján tragikusan megmutatkozik. Hiányzik a társadalmi alap, mely nélkülözhetetlenség-tudatának, vagyonának bástyái mögött rendíthetetlen hordozója az alapvető nemzeti érdekeknek. A csak vékony réteggé megjelent polgárság értékeit az elmúlt századokban a hatalom birtokosai vajmi kevéssé becsülték, sőt a közelmúltban a „polgári” jelzőt eleve pejoratív jelleggel használták. Mindez természetesen nem változtat azon a tényen, hogy az európai kultúra értékeinek jórészt a polgári társadalmak teremtek meg.

Ismeretes, hogy a „Világörökség” megnevezéssel lajstromozott, kulturális javak

körülbelül fele olasz és francia földön található. A szűk területre koncentráció, nyilván elválaszthatatlan attól a történelmi adottságtól, hogy e tájakon alakul ki Európában először nagy létszámú polgárság. Az az osztály, mely nem kizárólagosan, de mindenesetre elsősorban rezonáns közege, mecénása és létrehozója a kulturális értékeknek. A materiális javak termelésétől a szellemi értékek teremtésének szférájáig emelkedő polgárság önértékes hitvallását valószínűleg Romain Rolland fogalmazza meg a legtekélyesebben: ..."Tát vágunk, követ törünk, posztót nyfrunk, bőrt cserzünk, vasat kovácsolunk, vésünk, esztergályozunk, csatornát, utat építünk, városokat, székesegyházakat emelünk, két kezünkkel kerteket varázsolunk elő, hogy földszítsük és fény honává tegyük a földet, kibontjuk a kő béklyójából a szobrok fehér, meztelen testeit, kifogjuk a légből a szállódó dallamokat, és aranytestű, nyoszoróó hegedűnkbe zárjuk vagy vájt fuvalánkba börtönözzük, vagyis tudunk a föld urává lenni, parancsolni tűznek, víznek, levegőnek, elemeknek..."

A kulturális javak megteremtésén kívül azok gondos őrzése is jellemző a fejlett polgári társadalmakra.

Antwerpen egy csendes utcáskájában áll Rubens háza. A királyokkal szinte egyenrangúként érintkező flamand festőfejedelem nagyrégi fényűzéssel berendezett palotában élte Némalföldön töltött éveit. A műterem feletti galéria jól kiválasztott falskáján függenek a művész szüleinek portréi. Pontosan azon a helyen — írja a helyszínen osztagotól német nyelvtű kaluz — ahová Peter Paul Rubens akasztotta őket. Körülbelül hatvan évvel Buda felszabadítása, a török kiűzése előtt. Természetesen azóta Antwerpenben is történt egy és más. Meglátogatták a francia király és Napóleon hadai, Vilmos császár és Hitler katonái. Végezetül néhány tucat V-1 és V-2 rakéta is becsapódott német irányítású sir Bernard Montgomery nyaka közé szánva. A múzeum-palota erkélyét elrejtették gondos polgárkezek, és a vész múltán mindent visszarendeztek úgy ahogy volt. A csarnoknyi műteremben például a művész festékes telyeit és ecseteit úgy, ahogy ő hagyta egykor. Mert így kívánja a múlt hagyományainak tisztas őrzése. Pedig Belgium műértékekben minden képzelet felülmúlódás gazdag.

A párhuzamotlaj sajnos nehézetekinteni. Batthyányinak, 1848 mártír miniszterelnökének ingét mezőföldi kastélyában őrizte a családi kegyelet. Mármint azt a golyók-

A SOK SZÉP MELLÉ EGY CSÚNYASÁG

tól tépett, véráztatta erkélyét, melyet az Újépület kivégző osztaga elé lépő gróf még börtönében felvett. Egy nagy almárium felső fiókjában terítették ki a tragikus emléktárgyat. Kétségtelen, amikor a II. világháború átesapott a Dunántúlra, a kastélyból elmenekülő Batthyányiak sem szenteltek kellő figyelmet a beces relikviáknak. Visszatérőkkor a kastély kifosztva tátongott, és az ingek nyoma veszett. Néhány hét múlva az élesszemű jószágigazgató akadtt rá, egy paraszstasyon kapált benne. A finom rumburgi vásznat természetesen kimosotta és a lyukakat is gondosan befoltozta.

Talán ne keressük most a flamand és a magyar mentalitás némileg eltérő voltának okait és gyökereit. És ne is mutogassunk — bármilyen kényelmes lenne — a távoli múltba. Gondoljunk inkább arra: ma hány olyan nyilvánosságot nem túlságosan kedvelő oszlopa van társadalmunknak, aki nem tud ellenállni egy újonnan telepített telefonfülke csábítóan csillogó üvegfelületének vagy ingerlően himbálózó kagylójának. Tárnyilagosan még azt is be kell vallanunk, hogy a kedves ismeretlen minden személyes érdek nélkül cselekszik, hiszen munkálkodásával egyéni hasznos alig szerez. Sajnos még ma is olyan a társadalom számos tagjának a világszemlélete, hogy a közvetlen javát szolgáló tárgyakat is barbár ösztönei kiélésének áldozza fel. Tézózó múltunknak szemrehányást tenni tehát akkor lesz csak jogunk, ha értekeink megőrzése már jelenünk gyakorlata

lesz. Ennek belátása azonban nem jelent beletörődést.

Természetesen az értékek hierarchijának különbözőző szintjeiről volt szó. A teremtés és megőrzés azonban a polgári lét olyan két kategóriája, amelyet kialakítani a magyar társadalomnak elsőrendű feladata. A magasabb rendű célért, a polgári tudat kifermálásáért lapunk nagyon sokat nem tehet. Egy kis körhöz jut el a zöld címoldalas füzet, mely hónapról hónapra más emlékeit leltározza múltunknak. Széreny kelléktárból válogathatunk, de igyekezzünk ezt gondnal, az úgy iránti elkötelezettséggel tenni. Továbbá rendületlenül bízza abban, hogy a hagyományból táplálkozva újra éled a szellem és a kéz alkotóereje és a következő generációnak már bővebben jut a számba venni valókól.

D. Dr. Dániel József

A BAJAI HONPOLGÁR
ALAPÍTVÁNY
AZ ADÓHATÓSÁG IGAZOLÁSA
ALAPJÁN KÖZÉRDEKŰNEK
MINŐSÜL, ÍGY,
HA TÁMOGATNI KIVÁNJA
LAPUNKAT, AZ ÖSSZEGET
LEVONHATJA ADOALAPJÁBÓL.

AZ ALAPÍTVÁNY TITKÁRA:

FÁBIÁN SÁNDOR,
PETŐFI u. 4.

Számlaszámunk:
OTP. BAJA 259-980116599-3011-1

Bajai arcképcsarnok

ID. ÉBER SÁNDOR (1878-1947)

Apai ágon nagyszülei, Éber János és Müller Anna, földművelők és szőlősgazdák voltak Mőzs községben. Anyai nagyapja a nemesi származású Csapó Pápay István, Mőzs község jegyző tisztségét töltötte be. Nagypapjának ősei még 1690-ben I. Lipóttól kapták a nemesi rangot. Nagyanyja Rajt Anna volt.

Édesapja, Éber Márton (Mőzs, 1848 — Baja, 1927) Pécs városában szerzett tanítói képzést. Első munkahelye Ráckeresztúron volt. 1878-ban Szekszárdon megválasztották a nagyetemplom kántorának. Ebben a városban tanítóskodott is nyugdíjazásáig. Jól zongorázott, karnagyja volt a városi dalárdának, és zenei tanítója báró August Antal házának, ahol többször megfordult Liszt Ferenc. Csapó Pápay Annával (Mőzs, 1848 — Baja, 1921) kötött házasságából három gyermek született. Az első meghalt. A másodikból Géza (1873-1916)

— pap lett és kitűnő zongorista. Írásos feljegyzés szerint 1881-ben, nyolcéves korában Liszt is meghallgatta játékát Szekszárdon és ajánlotta a zenei pályára. A szigorúan vallásos szülők első gyermekük halálakor tett fogadalmuk alapján azonban papnak szánták. Az is lett, de a kettős hivatása életét felőrölte és meghalt Baján. Öccse, Éber Sándor István Gyula 1878. június 6-án született Ráckeresztúron szülei ottani, a plébánialakban lévő lakásán. A két fiúgyermek közül az egyszerű anyagi körülmények között élő szülők nevelték árva unokanővérüket is.

Id. Éber Sándor Szekszárdon az újavósi római katolikus elemi népiskolába járt, ahol apja is tanított. Az 1883/1884-es tanévtől kezdve őt osztályt végzett el itt. 1888-ban írták be a szekszárdi polgári fiúiskolába. A négy osztályt 1892-ben fejezte be. A tanítványainak többségét jeles és jó osztályzattal minősítették, csak latin nyelvből volt minden évben elégségsége, és másodikos korában mértani rajzból. Az 1892/1893-as tanévben megkezdte tanulmányait Pécsen, a négyévfolyamú római katolikus püspöki tanítóképzőben. Minden tárgyból a legjobb előmenetelű volt. Negyedikes tanítójelöltként elnyerte a Székes Káptalantól a Vörös-féle ösztöndíjat. 1896. június 25-én „kitűnően megfelelő” minősítéssel népiskolai tanításra képestett tanító lett.

Felsőfokú szakmai képzését 1896-tól Budapesten folytatta — a mai Képzőművészeti Főiskola előde — az Országos Magyar Királyi Mintarajziskola és Rajztanárképzőben. A 19. századi magyar festészet egyik kiemelkedő alakjának, Székely Bertalannak lett kedves tanítványa, részben követője. Érdeklődéséből fakadóan a főiskolán elsősorban a freskófestés keltett vonalmat benne, és elsajátította az alapos, pontos mesterségbeli tudást. 1900-ban a rajztanár-vizsgálobizottság előtt „jól megfelelő” minősítéssel rajztanári oklevelet nyert.

1900. szeptember 1-jétől kezdte meg tanári munkáját. Három hónapig beteg rajztanárt helyettesített Kiskunfélegyházán, a Magyar Királyi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképzőben. Megbízását meghosszabbították év végéig, 1901. április 1-jétől ugyanezen intézményhez kine-

veztek segédtanárnak, de augusztusban már áthelyezték Sárospatakra az Állami Tanítóképző Intézetbe, ahol szeptember 1-jén új állását el is foglalta. Itt indult el művészi tevékenysége. 1902 augusztusában az akkor még Ferenc Józsefről elnevezett Tanítók Háza gondonoka — egyben királyi tanfelügyelő — javasolta, hogy jöjjön Bajára, „ahol magát állandósíthatná”.

Saját kérelmére így 1902. július 5-én Bajára helyezték az Állami Tanítóképzőbe, és szeptember 1-jétől már itt tanított.

A huszonégy éves, tehetséges, bohém művészpédagógus nemcsak a megismerkedett dr. Bartsch Samunak, a tanítóképző nyugdíjas, tudós igazgatójának legkisebb lányával Juliannával (1888-1970), akit tizenhat éves korában, 1904. június 26-án Baján feleségül vett.

A Jókai utca 19. szám alatti ház lett a házaspár boldog lakóhelyének otthona, majd később gyászháza is. Ahogyan sorban születtek gyermekeik (Anna 1905-ben, Erzsébet 1907-ben, Sándor 1909-ben, Géza 1910-ben, Margit 1912-ben, László 1914-ben és Gyula, Alán 1916-ban) úgy kellett bővíteni a házat és métermet épített hozzá. Gyermekei közül ketten — a legidősebb, Anna és a harmadikként született Sándor — sikeresen követték apjukat a tanári, festőművészi pályán.

Amikor édesapja nyugdíjba ment, átköltözött édesanyjával Szekszárdról Bajára. Fia Jókai utcai lakóépülete mellett kis házban laktak. „A szomszédban nyugalmában lévő nagyapám mindannyiunka tanított évekig zongorázni” — emlékezett róla unokája, ifj. Éber Sándor. A nagy család ellátásának, nevelésének gondja, a tanítás és a művészi tevékenység feszültsége megviselte, 1918 vége felé megbetegedett, idegkimerültsége miatt mintegy három évig gyógykezelték és helyettesítették. E mellé párosult cökörbetege. Sokszor elfáradt, kimerült, míg végül az orvosok állandó, nyugodt életmódot és a tanítás abbahagyását javasolták számára. 1922. december 1-jétől ideiglenesen, majd 1923-tól véglegesen nyugdíjas lett.

Nyugdíjas éveiben csak a művészetnek és családjának élt. Ingatlan egyensúlyú idegrendszerrel problémáival, anyagiakkal küszködve nevelte, tanította gyermekeit, akik ekkor 7-18 éves korúak voltak.

1947. december 14-én, hatvankilenc éves korában halt meg váratlanul Baján. Aznap még dolgozott. Befejezte dr. Geringerné portréját, kerékpáron elvitte a Szarvas Gábor utcai lakására, felvette az érte járó tiszteletdíjat, majd rosszul lett. Mire orvos érkezett hozzá, már meghalt. Műtermében ravatalozták fel és december 16-án temették. Sírjánál az akkor Baján élő Rudnay Gyula mondott beszédet.

Negyvenöt évét élt és dolgozott Baján. A városi közgyűlésen állva hallgatták meg a róla szóló méltató beszédet, amelyben hangsúlyozták, hogy művészetét egybeforrott a város fejlődésével és beírta nevét történetébe.

A sokoldalúan kifarított művész elsősorban a mélységesen vallásos tematikájú egyházművészet terén emelkedett ki freskófestőként. Nem elégedett meg a száraz falra festett, kevésbé időálló képpel (secco), a frissen vakolt falfelületre festett kép (fresco) nehéz technikáját alkalmazta, ez lett legerősebb műfaja. Saját útján haladva, ösztönös megérzésére alapozva mellőzte az egyhangú szürkéket, barnákat és napfényes színeket használt. Falképvázlatával ösztöndíjat nyert, egyévi szabadságot kapott fizetésének meghagyásával, így Olaszországba utazhatott, ahova feleségét is magával vitte.

1909 szeptemberében kezdte meg tanulmányútját azzal a maga elé tűzött céllal, hogy bővíti művészettörténeti ismereteit, folytatja munkásságát és alaposan tanulmányozza a falfestés technikáját. Nyolc hónapot Rómában töltött, ahol megismerkedett művészi alkotásokkal, a várossal és környékével, arcképeket festett, aktanfolyamat látogatott és barátságokat kötött. Erről a nyolc hónapról írta: „Új és újabb látóhatárt nyitottak meg művészi világnézetemben”. Ezután Firenzében tanulmányozta a reneszánsz mestereket, majd Monte Cassinoba ment. Ott a németországi Benzonnban alakult bencés kolostor tagjainak egyesülése által a cassinói anyakolostor számára készített fő művük olyan hatást tett rá, hogy örökre eljegyette magát a freskófestéssel. Velencét érintve 1910. június 15-én érkezett vissza Bajára tanulmányútjáról. Erről feljegyzései és vázlatai is tanúskodnak.

Még 1905-ben — olaszországi útja előtt — elkészítette a tanítóképző rajzterem falára a „Művészi nevelés” című első nagyobb falképet. Ez nemcsak hatalmas arányával, hanem a képzőművészet alapelveit ábrázoló témájával tűnt ki, tükrözte alkotójának művészi felfogását. (Később

sajnos megsemmisítették.) Rómában fogant meg benne az allegória további mozanatainak tématerve: a rajzterem hosszanti falára szánt „Ambíció”, és a hátsó falra tervezett pedagógiai jelentőségű „Jézus, mint nevelő”, kompozíció. Az elsőnek hatméteres vázlata elkészült, kiállításon is feltűntetésre került, de megvalósításukra nem került sor.

Baján — tanulmányútjáról hazatérve — előbb a ciszterci rend házának tálsgalója számára komponálta meg 1910-ben a „Krisztus s az Emmanusba menő tanítványok” című félkör alakú alkotását, Krisztus életnagyságú perbeni megjelenítésével. 1932-ben a ciszterci rend bajai III. Béla Reálgimnázium díszterme számára a zirci apátság alapítási témájú történelmi freskót készítette és elvégezte a belvárosi templom festésének nagy munkáját. 1941-ben a Rókus temetőkapolna hajójának mennyezetét díszítette freskóval, majd 1943-ban a jözeffvárosi templomot festette.

Nagy munkabírással, száguldó képzeletével a megrendeléseket sohasem hajszolva, sorra alkotta dekoratív jellegű műveit. Templomokban: Lánycsokon, Szászváron, Béregen, Hajóson, Dusnokon, Nagykanizsán, Kelebián, Hercegszántón, Pellérdön, Budán és Pécsen a ferencesknél, Bácsborsódón, Katymáron, Madarason és Tolnáron. Iskolákon: Csátalján és Csávolycan, valamint a budapesti Szent Imre kollégiumban, és 1929-ben részt vett a szegedi Fogadalmi templom freskópályázatán.

Műveivel sok vázlatot, színvázlatot formált, mesterétől tanult alappalissággal. Sok gondot okozott számára a barokk stílusú templomokhoz való alkalmazkodás. Erős szakmai és testi felkészültséget és fejtést tőle a régi, nagy mesterek általa is fejlesztett freskófestési eljárása. Mindig lelkiismeretes munkát végzett és művészi lelkiismeretere hallgatott. A templomfestés nem kínál nagy keresetet számára.

A művészetét szolgáló festéket, a márványporral kevert meszes vakolat felrakását, a műveket kiegészítő ornamentációt, stukkókat is mesteri kézzel a legtöbbször maga csinálta. Volt egy vágya, hogy a bajai városháza közgyűlési termének falaira freskókat festhessen, de ez nem valósulhatott meg. Mint a reneszánsz mesterei, ő is belefestette magát és másokat egy-egy kompozícióba. A bajai belvárosi templom egyik freskóján malterosládán ül.

Jellemző, jól karakterizált arcképeket is alkotott. A legtöbbször magáról, élete minden szakában, és feleségéről, aki

ihletet adó műzsája volt. Kiemelhetők a művészarbátok — Dezső Alajos, Nagy István, Tornyai János képzőművészek, Fülep Lajos művészettörténész, Rózsashegyi Kálmán színművész — portréi, és amelyet az 1939-ben Baján szereplő Mécs László pap költőről készített. Megrendelésre festette meg neves személyek arcképeit. A kalocsai éresek megbízásából második olaszországi útja alkalmából Rómában 1931-ben, XI. Pius pápa nagyméretű portréját. Továbbá gróf Bethlen István miniszterelnök, Latinovics János főrendiházi tag, vármegyénk főispánjainak, Baja polgármesterének és a pécsi egyetem professzorainak arcképeit. Festette helyi mecénásai (Leibach, Somogyi stb. családok) és polgárok arcképeit. Budapesten kiállított szivarozó önarcképet 1926-ban megvette a magyar állam. Azt írta róla: „Éber volt a megye hivatalos festője”.

Festészeti műfajú tájképeit, csendjeleit, zsánereképeit, valamint grafikai lapjai művészi produktumainak vonzó darabjai. Érdekes rajtuk természetese, fejlett ízlése, kiváló rajzkészsége, biztos színkezelése, a festészet és a grafika sokféle technikájának tudása. Vérbeli tájképfestő volt, hangulatos műveiről kiemeljük a Balatonról készültet, amelyet ugyancsak megvett tőle első fővárosi kiállításán az állam.

Megemlítjük az „Udvar kerti asztallal” (1911), a „Hajókormányos” (1920 körül), a „Sugovica-part” (1943) című olajképeit és grafikai művei közül „Öreg béres” címmel ellátott 1916-ban készült szénrajzát.

Szoborkészítéssel is próbálkozott. Hagyatékában van az 1906-ban agyagból formált „Ambíció” kompozíció, a feleségéről 1909-ben, és apjáról 1910-ben készített gipszszobor.

Illusztrálta Erdős Renée költő, író „Aranyveder” című verseskötetét 1910-ben.

Kísérletezett a nagyobb kőlapokból rakott mozaikszzerű falkép (himeskő) technikájával, a murális műfajú szaffito technikával, hordozható freskó és festékek készítésével, de szerkezettől konstruálásával is.

A protestáns mester, Székely Bertalan katolikus tanítványa az akadémizmus elvéhez ragaszkodó 19. századi konzervatív stílus, az egészséges naturalizmus képviselte pályája kezdetén. Ez nem akadályozta meg modern törekvéseiben. Nem kapcsolódott stílusirányzatokhoz, de a végigürződő művészi felfogások hatottak rá, mint például a dekoratívitás, a plein air

folytatás az 13. oldalról

víványára és a szecesszió. Azt írták róla 1925-ben, hogy olyan a stílusa, amilyent a téma megkövetel, expresszionista, naturalista, szimbolista, anélkül, hogy észrevennénk.

A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület általa előkészített 1906-os bajai kiállításán mutatkozott be először nyilvánosan alkotásaival. Első gyűjteményes tárlata 1925 őszén volt Baján. Százánál több művével szerepelt a Nemzeti Szállóban rendezett tárlaton. Mind ez ideig huszonhárom évet élt meg a városban és szinte magába csukódva festett. Az az anekdota terjedt el róla, hogy nem is akarta eladni munkáit... Kiállításának egyik csodája az volt, hogy sok művét megvásárolták.

Az ötvenedik évéhez közeledő művész 1926-ban állított ki először Budapesten. Erre ösztönözte Iványi Grünwald Béla festőművész is, akivel Balatonlélén kötött barátságot. Százánál több alkotással szerepelt a Nemzeti Szalonban, a kiállítók közül a legtöbb művel. Valamennyi rangos lap méltatta művészetét. Itt a „Diplome d'Honneur” kitüntető oklevelet kapta. 1928-ban a Munkácsy-céh első kiállításán szerepelt. Sikerein felbuzdulva ettől kezdve rendszeres kiállítója a Nemzeti Szalonnak, nagydíját is elnyerte 1930-ban.

Hermann Lipóttal, Iványi Grünwald Bélával és más neves festőkkel Baján és Pécsen szerepel még ugyanabban az évben. Majd más városokban és bajai kiállításokon. Városunkban előbb majdnem minden évben volt tárlata, később festőművész lányával és fiával közösen állított ki.

Nehéz évek után 1947-ben Baján az Éber művészcsalád közös kiállításán mutatta be legújabb műveit. Ez a kiállítás ugyanabban az évben Szekszárd és Pécs, gyermekkora és kora ifjúsága városába érkezett, így a szellem hídján műveivel, volt játszótársai, iskolatársai és azok unokái közé halálának évében.

Halála után előbb 1964-ben a tanítóképző, majd 1965-ben a Magyar Nemzeti Galéria és a Türr István Múzeum rendezte meg emlékkiállítását Baján.

Jó pedagógus volt, egyénisége vonzotta a fiatalokat, több tanítójelölt nemzedéket nevelt. A rajzoktatás nagy amerikai reformerei után az európai államok is megújították a rajzoktatást. Éber családkozott a magyar Nádler Róbert, Györgyi Kálmán, Szűcs Izso és mások útjait fűzőzéséhez. Az utánzó rajzolás helyett természetlátásra tanított. Elvetette a másolási elveket, a természet után alkotottat. Első-

sorban látni tanított, a táblán és a szabadban is rajzoltatott. Alapelveit nemcsak hirdette, alkalmazta is. Új alapokra kívánta helyezni a rajzoktatást. Felkérésekre a képzőművészeti főiskolán rajztanárjelöltek részére, különböző városokban rajzpedagógusok számára, valamint tanítói továbbképző kurzusokon tartott előadásokat módszeréről és szaklapban vitázott. Eredményei elismeréseként 1908-ban Londonban a harmadik, 1912-ben Drezdában a negyedik nemzetközi rajzoktatási kongresszuson vehetett részt. Az előbbin növendékei munkáikkal aranyérmert nyertek. 1914-ben megbízták egy újszerű tanítóképző rajzoktatási tanmenet elkészítésével. Művésztelep létrehozását is javasolta Baján, részben a rajzpedagógusok továbbképzésének biztosítása érdekében.

Kísérletezett színes kréta tanszékzők készítésével, táblai, népiskolai és középiskolai használatra (Drezdában kipróbálták). Receptje alapján családja is segített gyártásukban. Reklámozta nyomtatványokkal iskoláknak, de nem volt jó üzletember, keveset adott el belőlük.

Nemcsak ecsettel, szóval, tollal is harcolt a szép érdekében az ízléstelenség ellen. Mléltatott, vitázott, bírált és előadásokat tartott, hogy átörje a kisvárosi közönyt és az alacsony ízlésszint falát.

A zene különleges szerepet töltött be életében. Jól zongorázott, orgonán is játszott. Karnagya volt a bajai daloskörnek 1915-1922-ig. Alapító tagja, majd elnöke is a bajai Liszt Ferenc Körnek. A kör által rendezett hangversenyek sokszor műtermében záródtak. Basilius Mária, Dohnányi Ernő, Hubay Jenő, Kósa György, Sauer Emil, Zathurechky Ede és más-más hírességek fordultak meg nála. A kör házi zenestjein fellépett, egyéni technikával adott elő magyar nótát, műdalt és népdalt is. Ösztönös megerőltető lett Bartók-nak, akiről bajai szereplésekor „Fényezésről az éjszakában” címmel méltató cikket írt. Vágya volt az is, hogy legyen egy házi orgonája műtermében. Tárgyalt erről a pécsi Angster orgonapító céggel, de ez sem valósulhatott meg, így legtöbbször a belvárosi templom orgonáján elégtette ki zeneszomját. Itt hallhattuk legtöbbször improvizációit.

Csendes utcában meghúzódó, vendégszerető, hangulatos házat festők, írók, esztéták is látogatták. Ezek a találkozások és az éjszakába nyúló viták adták meg számára a legtöbb ösztönző erőt munkájához. Déry Béla, Elek Artur, Ernst Lajos, Lázár

Béla és mások, de leginkább Tornyai János voltak legkedvesebb vendégei. Nem került el házáat Nagy István és Rudnay Gyula sem.

Műterme ezáltal is a helyi művészeti élet centruma, annak tanója lett.

A középmagas termetű, kerek arcú, barna szemű és hajú, legtöbbször csak egyszerű 15 filléres „Faintos” szivart szívó festő műveltsége, józud derűje és tréfálkozó hajlama vonzotta a kebelbelieket, de más vendégeket is.

Régi emlékek gazdag tárháza ma is lakóháza, amely hangulataival ragadja meg a látogatókat. Éber-emlékház néven kiállítóhely lett ez a szinte érintetlenül hagyott polgári otthon, ahol az általa és művészgyermekai által alkotott művek, az örököltek és gyűjtött néprajzi, kegyeleti tárgyak, bútorok, régi könyvek nem csupán látványosságok, hanem részei voltak egy művészpedagógus mindennapi életének. Ónszántából telepedett meg Baján, igyekezett megvalósítani művészi és pedagógiai ambícióit, tekintélyt szerzett. Távoll művészeti mozgalmaktól eléggé közönyös vidéki közegben tanított, alkotott és élt.

Dezso Alajos barátja, a később világhírű lett bajai születésű karikatúrista írta róla 1920-ban: „A művészeteknek ide, a vidékre állított egyik őrszemre: Éber Sándor így dolgozott valami lázas hevülettel és ideges nyugtalansággal a magáraulatóságában.”

Bánáti Tibor

Lapunk megjelenéséhez nyújtott támogatásukért köszönetet mondunk szponzorainknak !

1. Polgármesteri Hivatal Baja
2. BÁCSHUS RT.
3. Alsó-Duna völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség
4. Bácska Bútoripari Vállalat
5. Bajai Építészszakos és Faipari Vállalat
6. Bajai Hűtőipari Vállalat
7. BAJAPRESS Kft.

A BAJAI HONPOLGÁR SZERZŐI GÁRDÁJA A FEBRUÁRI SZÁM HONORÁRIUMÁT FELAJÁNLOTTA A LAPOT KIADÓ ALAPÍTVÁNY JAVÁRA.
AZ ÖSSZEG 8.000 forint
KÖSZÖNJÜK

RÉGI MESTERSÉGEK

A SUPEROK

A magyar hajóépítés kezdeteiről a kutatók véleménye megoszlik. A 12-13. századi sószállítás feltételezi a hajókat, s ezzel együtt a hajóépítőket is, bár valószínű, hogy ezek a hajók elég kezdetlegesek voltak. Feltehető, hogy az igazi fejlődés csak a török utáni korban indult meg, s különösen a 18-19. században volt jelentős. Erre az időre esik ugyanis a nyugat-európai gabonakonjunktúra, amikor Magyarországról nagy mennyiségű gabonát szállítottak vízi úton Ausztriába. Ehhez azonban hajókra és hajóépítőkre is szükség volt. Adatunk van arra, hogy már a 16-17. században a török által meg nem szállt területekre felső-ausztriai hajóépítőket telepítettek. 1703-ban pedig hajókat, faanyagot és a meglévő hajók javítására 50 schoppert kértek Szegegre. Ezek a mesterek nem csak tudást, szerszámot, de új elnevezést is hoztak magukkal, a Schopper — tömő szóból alakult ki az országserzte ismert super mesterségnév. Tudományos vita alakult ki e körül is. Hisz a levéltári feljegyzésekben különböző tétetik a magyar faragók (Faber Lignarius, Faber Lignarius Hungaricus) és a superok közt, bár mindketten építettek hajókat. A magyarizát ugyancsak egy szege-di levéltári adatban rejlik. E szerint a magyar faragóknak... „Malom házak s ollyatén vizen álló építményeknek, melyekhez Moh s Iszkabálás nem kívánatik készítése nem tilalmazzatik” tehát, amiből nem kellett a mohával való tömítés és az iszkábával való varrás, mert ez már a super kiváltsága volt. A nagy hajók pedig így készültek. Ugyancsak Szegegről, ismerjük 1812-ből a hajókészítők díjszabását. E szerint a mester tavasszal és ősszel reggel 6-tól este 5 óráig dolgozván 1 Ft 10 kr munkabérré volt jogosult, nyáron pedig reggel ötől este hétig dolgozva 1 Ft 31 kr-t kapott. Ugyanígy az első legény vagy „pallér” 50 kr, ill. 1 Ft 05 kr-t, a többi legény 40—52 kr, a két esztendős inas 25-33 kr-t, az egy esztendő inas 20—26 kr bért kapott, a maga eledelén dolgozva.

A leghíresebbek a szege-di hajóépítők voltak, egyidőben több százan is dolgoztak a városban. Baján ilyen nagy számban

nem éltek superok, de itt is voltak vagy negyvenen a háború előtt. A supergazda, a mester volt a vállalkozó, aki a megfelelő felszereléssel és anyagiakkal is rendelkezett, s ő alkalmazta a többieket. Városunkban a legismertebb Szécsényi Imre volt, akinek superplacca a Tejes csatorna torkolatával szemben volt a Sugovica-parton, a Vízügyi Főiskola tájékán.

A megrendelő csak azt mondta meg, hogy hány vagonos hajót szeretne, na meg, hogy álló- vagy fekvőtűkés legyen-e. A fekvőtűkés a laposorrú dergyely. Aki kompot rendelt az azt mondta, hogy hány kocsi-ra valót akar. A méreteket ezek alapján a mester már tudta. Egy 10 vagonos hajó hossza 30 m, szélessége 4,20 m, oldalmagassága 1,30 m. Egy 14 vagonos 27 m hosszú, fenékszélessége 5,08 m, oldalmagassága 1,50 m. Hetedmagával egy ilyen hajót hat hét alatt építet meg a mester.

Tölgyfából építeték a hajókat, a fát az erdőn „döntve” veték meg, és a superplaccon fűrészeltek fel deszkának. Ez bizony nem volt könnyű munka, leginkább napszámosokkal végeztették. Egy bakra fektették a rönköt, s a hatalmas fűrésszel három ember vágta. Kető alul a fűrészelő gödörben, egy pedig fent húzta. Egy köbméter fát egy nap alatt vágtak föl 5-8 cm vastag pallókká, amiből a hajót építették. Az első munka a fenék elkészítése. A deszkákat ideiglenesen a kantárokhöz szögezték, rámérlik a hajó méreteit, körülkerítik, rárakják a fenékbordákat, a hablabakat. Ezután hévérekkal fokozatosan fölhajlítják a feneket, közben locsolják, fölállítják az orr- és fariőket, az álló ortókat alá szokás volt pénzérmét tenni. Aztán jön az oldalazás. Előbb a mederdeszkát, a legulsót tették föl, aztán a legfelsőt. Az oldaldeszkákat először az orr- vagy fariőkéhez szögezték, úgy hajlítoták a közepe felé. Közben sokszor pihentetni kellett a fát, vízzel locsolták, forgáccsal tüzeltek. Két órába beletelt egy deszka meghajlítása. A mederdeszka felerősítése után már vizet mértek a fenékre, hogy daqjanon. A hajótest elkészítése után következett a varrás. Az összereszeszéskbe

előbb gyékényfonatot vernek, majd két té-tel mohát. Ezt az erdőben szedték a mohás emberek. Az inasok dolga volt a száraz mohát bottal kiporolni. A tömítést vésohöz hasonló mohozófával végezték, többnyire az idősebb mesterek, akiknek fizikai erejük kevés volt a nehezebb munkákhoz. A fenékeszkák felszögeléséhez és tömítéséhez a hajó alá kellett fektetni. Nehéz volt ebben a helyzetben dolgozni, még ha segített is a párna, egy ferde-re deszkalap, amire vállát és fejét támaszthatta. Hideg időben azonban ez sem védett az egész életre szóló reumától. A mohát akác vagy tölgy cinveszszóval fogatták le, s az egészet iszkábakkal — romboid alaku V alakba hajlított vaslezem — szegelték oda. Az iszkábát a bajai superok győri cigányoktól vásárolták. Ennek készítése jellegzetes cigánykóvács munka volt. Az utóbbi időben szokás volt az is, hogy az iszkába alá kátrányos újságpapírt helyeztek. Az oldaldeszkák felerősítésére hatalmas, araszos szögeket használtak, beveréskor a feje alá kőcot csavartak, hogy szigeteljen. A szögek helyét előbb megfűrták. A szerszámokat a superládában tartották, volt itt faragófejecs, faragóbárd, csapószinór, kapacs, különböző méretű fűrók, gyaluk, ró-kafarkú és keresztvágó fűrés, kétkézvönő, mohozó, fufurkó, iszkáberő kalapács. Ehhez járultak még a különböző hévérek, csigák, láncok, kötelek, száraztekerők. Ez utóbbiak segítségével tudta ez a néhány ember a hatalmas hajótesteket a szárazra vonni, ill. a vízre eresztetni. Ehhez gerendákat fektettek a partra, szalonnával, fagyúval, újabban gépszírral kenték, erre engedték rá a több helyen átlurkolt és fákhoz, bakokhoz kikötött hajótestet, majd a köteleket lassan engedve csúsztaták a víz felé. Arra ügyeltek, hogy a hajó a vízzel párhuzamosan álljon.

Persze, nem csak új hajókat építettek, hanem — különösen az utóbbi időben —, javítottak is. A hajót száraztekerővel a partra vontatták, hévérel megemelték, és alapócolták rövid gerendálarabokkal. Ha kellett deszkát cseréltek, az egyik mérte a

folytatás az 15. oldalról

szélességet a hajón, átkiabálta a másikhoz, aki az új deszkán jelölte be. Ilyenkor bukkantak a bálázásra is. Ha ugyanis rés támadt valahol, a hajósok egy tábla szalonná vagy fagyús kócot tettek rá egy deszkával, amit a bordákhoz szegeztek, leszorították és beékeltek. Évekig kitartott.

Ha tönkrement a hajó, díszes orttökéjét a hajó kormányosa vagy méginkább a supermester háza elé ásta le. Egy 1926-os híradás szerint Baján több orttökés ház volt, akkor még a Vöröskereszt téren Kárlcsó Máttyás hajókörmányos háza előtt, és Szécsényiek Béla kir. u. 9. sz. háza előtt, ez úgy tudom a háború alatt pusztult el. Egy orttöke azonban megmaradt. A város a Sugovica-parton, a halpiac fölött áll-

lítottatta az Anna nevű gabonaszórárttökéjét, amit 1951-ben a műzumba szállítottunk, mert már nehezen viselte az időjárás viszontagságait.

A hajdani gabonás hajók fedetek voltak, azért mondták tetejs hajónak is. Fedele fazsindélyből készült, akár csak a vízimalmok házhajójának. A kisebb hajók nyitotak, mint a luntrák, burcsellák, sárhajók és köves hajók vagy egyszerűbben fa-, kő- és homokszállító dereglyék.

A hajócsok építettek a nagy halasbárkákat is, melyekben nem csak tartották, de szállították is a halat. Ezek befogadóképessége több mázsa lehetett. A 250 mázsa 16 m, 1,5 m magas, alul 3,20 m, fent 3,80 m széles. A 150 mázsa 14 m hosszú, 1,40 m magas, 2,80, ill. 3,10 m széles. Ilyeneket a Mohács-szigeti Badamer-féle telepen az utóbbi

években is építettek.

Baján 1950-ben készült a Cserta, 1952-ben a Pörboly nevű dereglye az Erdőgazdaságnak. Ők alkalmazták az utolsó bajai superokat dereglyéik javíthatására.

A hajócsok azonban nem csak a megszokott superplaccokon dolgoztak, hanem vidékre is elmentek. Ha egy megsérült hajó nem lehetett volna elvontatni a telepre, akkor a mesterek mentek oda, de újat is építettek ott, ahol a megfelelő faanyag hiányzott.

Ahogy a vaslemezből készült uszályok terjedtek, a fahajóknak beakonyult. Most már újakat nem építenek, a meglévőket kiöregsznek a superokkal együtt, s velük egy nagyműtű mesterség merül feledésbe.

dr. SOLYMOS EDE

SZÜLETÉSNAPI ÜZENET A BAGOLY VÁRBA MISKOLCZY FERENC 93 ÉVES

Van egy rejtélyesnek tűnő ház Baján. A Sugovica alsó parjából kiemelkedő, meredek peremű, cseréjékel, növényzettel megkötött omladékos domb belváros felőli végén. Gyönyörű kilátás nyílik innen a Sugovica, a szigetek, a Duna, a Mecsek felé. A Parti utca végén — ősrégi nevén a Szurdóházi — áll a Bagolyvár. Miért nevezik Bagolyvárnak? Az igaz, hogy szép kertjében van egy baglyot ábrázoló kőszobor is, amelyet a ház tulajdonosa készített, de ki tudja...?

Számomra nem komor, nem sötét ez a várszerű, műtermes, emeletes épület, melyet 55 éve tervezett és építtetett lakója. Főleg azért, mert beltről is jól ismerem. Ma már nem is magányosan áll, hiszen a páratlan szép fekvés mi-

att hívalkodóan magas házak sora öleli körül, kandi szemeknek is észlelést nyújtva.

Itt, a Bagolyvárbán van fészke, hosszú idő óta kedves és nyugalmas adó hajléka egy olyan tisztelőre méltó személynek, mint amilyen Miskolczy Ferenc festőművész, tanár. Itt él csendes megelégedettséggel feleségével, Ilonkával. Kilenc évtizedtől meghajlott alakját már ritkán látjuk a városban.

Február 21-én volt kilencvenharmadik születésnapja a Mesternek!

Kedves Mester! Kedves Feri Bátyánk!

Régi magyar szokás szerint a születés napjához fűződik a köszöntés. Inkább család ünnep ez, de Te egy nagyobb családnak, Baja népének, magas életkort megélt, szeretve tisztelt tagja is vagy. Úgy gondoljuk ezért nem illembé tüköző dolog az, hogy a Bajai Honpolgárban közzétett üzenettel köszöntünk utólag születésnapod alkalmából.

Mit lehet rólad röviden elmondani, aki annyit tettél önzetlenül ezért a városért, ahol gyermekkorod óta élsz? Több évtizedes ismeretségünk talán feljogosít arra, és a dicsekvéstől tartózkodó lényeg megbocsátja, hogy egy igen szerény történet elmondásával jelezzem milyen ember vagy. Amikor 1954 márciusában egy nagy tanügyi kiállításra készülő pedagógus társaimmal rendeztük a kiállítási valót, arra járván betértél, s megkérdezted mit csinálunk. Mondtam, holnap nyílik, de még sehogyan sem állunk. Nem

szóltál semmit, hazamentél és rövid idő múlva kiváló szerszámaiddal felfegyverkezve visszajöttél és kérés nélkül segítettél.

Hát ilyen is vagy Te, aki képművészként, tanárként, a művelődés önkéntes munkásaként, közéleti emberként egész életed azért áldoztad, hogy jó irányba formálódjék az ízés, aki fáradsággal valóstítottál meg bajai reményeket, és türelmesen oltalmaztál bajai bajjoktól. Valami azt sugallja, hogy nem is tudnánk felsorolni érdemeidet, amelyek nemcsak rejtőznek benned, hanem sugározniak lényedből. Tudjuk, Te soha semmit nem azért tettél, mert azt szeretted volna, hogy „olyannak” lássanak, sohasem viseltél álarcot, magadat adtad. Ezért is szerettünk. Nem véletlenül tiszteltük meg kitüntetésekkel és városunk díszpolgárságával is, a köz szolgálatában végzett tevékenységedért, amely ma már történelem.

Amikor ezen az örömdetes születésnap kapcsán szót ejtettünk érdemeidről, tiszteltel köszöntünk is. A bajai honpolgárok nevében köszönjük mindazt amit tettél Bajáért. Azt kívánjuk, tóduljon feléd továbbra is bőségesen a szeretet és áldások árja. Érd meg jó egészségedben, szellemi frissességben a matuzsálemi életkort is kedves Feri Bátyánk.

Bánáti Tibor

TÚZRIADÓ ÉS VÁROSUNK POLGÁRAINAK NYUGALMA

Egy régi latin közmondás szerint a harangok dolga: „Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango”. Azaz: „Az élőket hívom (a misére), a holtakat elsiratom, a villámokat megtöröm”. Ennek a kötelességüknek a harangok „harangzúgással” tesznek eleget, a harangozó „harangoz”. Tűzvész (és ellenség közeledésének jelzésére) a harangokat „megkongatják”, azaz „félreverik a harangokat”.

Így történt ez Baján is, mióta templomok, harangok vannak és tűzesetek (nem is kevés a múltban!) történtek. Az ún. tűzrendészet (és az azzal összefüggő rendeletek kiadása és betartása) egykoron a városi rendőrkapitány feladata volt többek között. (Hogy mi minden tartozott oda? Még a marhalevel, azaz járvókezelés is, mint állategészségügy-rendőri hatóság-hoz!) De a rendőrkapitány gondot viselt egykoron a bajai honpolgár éjszakai nyugalma iránt is. Kitérünk ez egy régi aktából.

Történt pedig ez 1891-ben, amikor is a tűzország a Ferenc-rendi (barátok) templomának tornyában érködött, s tűz esetén a harangokat félreverte. Ezt átvették a papok templomának (belvárosi templom), a két görögkeleti szerb templomnak, a Rókus temetőkápolnának, a Kálvária temetőkápolnának, a református és evangélikus templomoknak harangjai. A barátok templomának tornyában a tűzország egyidejűleg bosszú rúdön egy piros zászlót is kitűzött az erkélyen, mely abba az irányba „mutatott”, ahol a „tűz támadott”. Éjszakai tűzeseteknél a nagy kongatású szörnyű riadalom támadhatott városunkban, s ha a kongatás időben el nem hallgatott, derék elődeink hajnalig is „egy frászbán” lehettek. Ezen akart — a mindenre gondot viselő — rendőrkapitány segíteni, amikor is a következő körlevelet küldte szét a plébánosoknak:

7567/Kapt. 1891. szám. — Ovális bélyegző (Gyomata: Törvényhatósági joggal felruházott Bajai város Rendőrkapitányi hivatal). — Címzett. (Szöveg) A tűzrendőri szabályrendelet 20. §-a értelmében a tűzjelzés és kongatás addig tart, amíg a tűz emelkedik és veszélyesebb lehet. Mégis többször megtörténik, hogy a kongatás egyik másik tornyban akkor is megtörténik, mikor a tűz már nemcsak localisálva, de sőt eloltva. Mísem természetesebb

mint az, hogy a kongatás által különösen éjjel, a közönség nyugalma támadatik meg és indokolatlan háborgatásnak ténetik ki! Hogy ezen vizsás állapotoknak a lejtévéssék, van szerencsém felkérni, miszerint szívessédekjék akként intézkedni, hogy tűz eseteknél a kongatás beszüntetessék, míhelyt a Ferenc-rendi zárda tornyában az beszüntetették. Az ottlévő tűzörnek tétett kötelességévé, hogy a kellő időben a nevezett zárda tornyán annak beszüntetését eszközölje. — Baján, 1891. évi november hó 12. napján. Szívvelyes üdvözléttel (olvasathatlan aláírás) rendőrkapitány. — (Az átirat teljes egészében, eredeti fogalmazásában és helyesírásában közölve. Fennmaradt a gör. kel. hitközség irattárában 24/1891. broj. alatt íktatva.)

A tűzország létszámára és a tűzesetekre vonatkozóan a polgármester jelentésének (Drescher Ede polgármester ÉVI JELENTÉSE — Betegszertett Baja város ürvényhatósági bizottságnak, 1884-ik január hó 17-én tartott közgyűlésén. — 50 oldalas könyvecske) ide vonatkozó részét (30. és 31. old.) röviden ismertetem. 1884 évi kezdetén újra megkezdte működését a városi hatóság (rendőrkapitány) felügyelete alatt álló bajai tűzoltó-egylet, 5 hivatásos és 40 önkéntes tűzoltóval. A (barátok tornyában lévő) tűzjelzőtorony felszerellett és az őrszobával távirai összeköttetésbe hozott. Célzerűen felszerellett a tűzoltó őrtanya és szolgálat is lett kidolgozva. Tűzoltó-szerelvények rendelkezésre állnak, vonatásukhoz a városi hatóság biztosítja a lovakat. A jelentés szerint (1883-ban) 21 tűzeset fordult elő, megoszlásuk: 2 belseőtűz, 8 tetőtűz, 1 pincetűz, 10 kéménytűz. (Sajnos, a kimutatásból nem derül ki, hogy hány tűzeset történt éjszaka.) — A tűzoltóság létszáma és a tűzesetek száma a következő években nagyjából azonos szinten mozgott. (A polgármesteri évi jelentés tartalmazó könyvecske a gör. kel. plébániahivatal irattárában 8/1884. broj. alatt található.)

A városi tűzoltóság munkája után érdeklődők figyelmét felhívom az alábbi könyvre: Losonczy György-Horváth Iván: Baja város hivatásos és önkéntes tűzoltóságának emlékkönyve Bajá, 1932.

Dr. Lovas György

TÓTH KÁLMÁN ELŐRE

*A gárdának a jelszavát
Égész világ hangoztatja:
"A franczia gárda meghal,
Hanem magát meg nem adja!"
Nekünk is volt egy jelszavunk.
Lázba jött a honvéd tőle:
Nem volt abban a halálról,
Nem volt abban megadásról,
Egy szó volt csak, hogy: Előre!*

*Ezzel hínéz a honleány,
E szóval a honfi zászlót,
Ezzel ment el az a gyermek,
Aki anyja másnap gyászolt.
De ha maradt még egy fia,
S kívánta a haza tőle:
Az egyiket megstráta,
Az másikat odaadta,
S ment a gyermek, ment — Előre!*

*Csodálatos ifjú sereg,
Mely nem tudni: hogyan támadt,
Napok születtek, mégis mintha
Szülte volna három század.
Ott rohannak... pusztító tűz...
A fele már ki van dőlve...
Most elnyeli a füstfelleg...
Meghaltak tán? — Nem! Ott mennek!
Ott hallatszik, hogy: Előre!*

*S mint viharkor a tengernek
Összezuul minden habja:
Mind ott voltak... egymás mellett
A fiú és édesapja.
Apa elhalt — és a fiú
Ráborult a vérző főre:
"Csak egy szót még, édesapám!..."
A haladóknak fölnézett rá
És azt mondta, hogy: Előre!*

*Óh, drága kincs, melyet annyi
Sírhalom-föld be nem fedett...
Szó, amely — bár néman — kiált...
Mit elvenni nem lehetett:
Ott van a zúgó erdőbe -
Beírva az arcedőbe,
Csontok közé, mik széthulltak...
De azok is megmozdulnak,
Ha még egyszer lesz: Előre!*

"VALLÁSALAPÍTÓK" A DRÁVA MENTÉN

ZÖLDÜLNEK AZ ORMÁNSÁGI FALVAK

A szocializmus elnevezésű társadalmi-gazdasági képződmény egyik legnagyobb bűne — véltve, hogy a természet erőt az ember szolgálatába állítja — ökológiai válságba sodorta az országot. Ez tény. Ezt lehet tovább mélyíteni: tesszük is legtöbbször akaratlanul. Mód van lassítani a folyamatot: végzik azok, akik érzékelik és megértik a krízist. Lehetséges egy-egy részterületen megállítani, esetleg visszafordítani a katasztrofális változásokat: ezt tervezik az ökológusok. Ilyen vállalkozásba kezdett Lantos Tamás agrármérnök-szociológus, akivel a Népjóléti Minisztérium „botanikus kertt” alakított irodájában beszélgettünk.

- Egy Dráva-menti önálló tájegység, az Ormánság elnéptelenedő településeinek feltámasztásához szeretnénk hozzájárulni. Elképzeléseink szerint a térségben a termelés technológiai folyamatok „átprogramozásával” beindítjuk, illetve magasabb szintre emeljük a hagyományos gazdálkodást. Ezt nemcsak a természet megóvása érdekében tesszük, hanem egyúttal megélhetést biztosítunk az ott élőknek. E kettő együtt magasrendű szocializációt teremt az ember és a természet között. Egyébként ez egyáltalán nem új találmány, valamikor mindenütt így volt a Földön, akkor az ember csak akkora te-

rület művelt, amekkora teste táplálásához szükséges volt. Ebben az időben még kultikus jellege volt a gazdálkodásnak, ez azonban szinte nyomtalanul eltűnt a történelemben. Az ormánsági „álm” megvalósításában ez annyival többlet, hogy a növénytermesztés természetbarát módszereit a huszadik század színvonalán végezzük.

- Úgy tudom Nyugaton kis falvakban már van ilyenre példa. Hogyan kezdtek hozzá it, ehhez az Európában egyedülálló vállalkozáshoz, hogy egész tájegységet kiszabadítsanak az anyyival többlet, hogy a természetközeli karnai közül?

- Néhány évvel ezelőtt alapítványt hoztunk létre e nagyszabású terv végrehajtásához, majd később megalakítottuk az Ormánság Alapítvány Baráti Körét. Ez utóbbi feltérképezte e terület növényvilágát, felbecsülte annak értékeit. Ezek után tájékozódottunk a lakosság körében, hogy szívesen részt vennének-e ebben az új gazdálkodási formában, mert ezen múlik az egész sikere. Ez egyébként érdekükben állna, mert a lakosság lélekszáma megfogyatkozott, a megüresedett házak és a táj pusztulófélben van. Az érintett vidék negyven falvában alig tízezer ember él.

A népesség jelentős része cigány származású, többségük már most munkanélküli. Ezért is bízunk közreműködésükben. Bár eleinte bizalmatlanul fogadtak bennünket, de az egyik településen, Gilvánfan kezdenek megbízhatóknak az „ököndolat” megvalósításával. Ezért ezt a helyiséget kívánjuk mintatelepüléssé változtatni. Első lépésként szövegtanfolyamot indítunk az asszonyoknak, akik azóta már önállóan dolgoznak. Ezen kívül segítjük a falu parkosítását, hogy ők is, és a többiek is megszeressék az esztétikus környezetet. A következő feladat az lesz, hogy egy-két hektárnyi területen bevezetjük az említett organikus gazdálkodást, amit később kiterjesztünk az összes falura. A termelés több élt

szolgál majd, először létrehozzuk a táj gyümölcsfajtáiból egy gyűjteményt, ami ezt génbankként őrzi és szaporítóanyagként adható tovább a gazdálkodni akaró családoknak. (Ezt az iteniek ingyen kaphatják.) Ezen kívül mintegy botanikus kertnek is szeretnénk tekinteni ezt a területet. Bár az egésznek a haszna leginkább abban van, hogy az ide jelentkező munkások megtanulják ezt a természetbarát technológiát, pontosan azt, hogy miként lehet minimális talajmunkával, permetezés nélküli növénygyógyítással, komposztálással és más egyéb gyógymóddal eredményt elérni. Ha ezt igazán megszeretik, akkor azt hiszem, hogy ennek az lesz a gyümölcse, megéreznek valamit abból, amit öko-valásnak nevezünk, és majd ennek szerzeteiseivé válnak ezek az emberek.

- Mikor indul a képzés?
- Februárra tervezzük, már a Munkaügyi Minisztérium és Gilvánfa önkormányzata is támogatja. Ez az utóbbi lesz a kert fenntartója és várhatóan a dolgozókat is alkalmazza. Az utóbbiak lesznek majd a község mezőgazdászai, ők tanítják meg a családokat ezekre a módszerekre. Ha ezek meghonosodnak, akkor lehet majd különböző ipari, élelmiszeripari és gyógynövényt termeszteni, amit majd ők maguk otthon fel is dolgozhatnak. Ehhez persze kedvezményes hitelt biztosítunk. Ilyenformán szeretnénk felvirágoztatni a háziipart is.

- Ezek a kertek, ahogy hallottam teljesen nyitottak lesznek. Nem tartanak attól, hogy megdézsmálják a termést?

- Ennek a lehetősége fennáll. Érdekes, hogy éppen maguk a cigány emberek vetették fel ezt a kérdést. Reméljük, hogy majd csak megszokja mindenki, hogy a közös kert úgy mindenkié, hogy csak költeni lehet, elvinni csak annyit, amennyit elfogyaszat az ember. Ha mégis előfordul, hogy többet szednek le a kelletnél, akkor az eltévélgyő a közösséggel találja magát szemben...

Baja város utcanévadóí

Dr. Haynald Lajos (Szécsény, 1816 — Kalocsa, 1891) kalocsai bíboros érsek, bölcsész-teológus, világhírű botanikus, a főrendiház (a felsőház elődje) tagja, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatói, majd tiszteleti tagja, igen sok hazai (pl. A „Szent István-rend” nagykeresztje) és külföldi (pl. A belga „Lipót-rend” nagykeresztje) kiüntetés hordozója. Már a kortárs irodalom és a memoárirodalom is mint polihiszter főpapról, tudós metropolitáról, az „egyetlen botanikus főpap”-ról emlékezett meg róla. Modern, felvilágosult ember volt, így pl. (a főrendiházban) a zsidók emancipációja mellett szavazott.

Apja példamutatása és irányítása alapján kezdte meg a növénygyűjtést, már kalocsai kispap korában. S ezt folytatva Kalocsán az ország második botanikus központját (az első a váciúti Migazzi-kastély parkja), hozta létre az idők folyamán. A leírás és rendszerező botanika sok hazai és külföldi művelője, tudósa fordult meg nála, s ő nemcsak tudományosan, hanem anyagiilag (űssegéllyel, kutatási segéllyel) is támogatja őket. Botanikai kérdésekben hazai és külföldi tudósok egyaránt fordultak hozzá bizalommal.

A Magyar Tudományos Akadémián székfoglaló előadást (1869. április 12.) a következő címmel olvasta fel: „A szentírási mézgák és gyanták termőnövényei” (megjelent a Magyar Növényi Lapok 1879. évi III. évfolyamában). E munkája tulajdonképpen a szentírásban előforduló növények tudományos rendszerezése, amelyhez bő anyagot gyűjtött és gyűjtetett (a Szentföldön). Alapos ismertető munkájához — még életében, útmutatása alapján — Asbóth József a híres növényfestő készített színes, nagyméretű tabellákat, amely azonban már csak H. L. halála után készült el teljesen. („A szentírási mézgák és gyanták termőnövényei. Rajzoltattak néhai Haynald Lajos rendeletére.” Budapest, 1894. — A Magyar Nemzeti Múzeum Növényzeti Osztályának tulajdonában.)

1870-ben Latinovics Aurélia 6000 és Kubinszky Mihály prépost 8000 forintos alapítványt tett, hogy Baján leányiskola épüljön. H. L. Az ügyet „megtámogatta” 20 000 forintjával és egyben felkarolta. Így már ez év őszén létrejöhett városunkban a kalocsai „Miasszonyunkról elnevezett szegény iskolanővérek” vezetése alatt egy négyosztályos elemi iskola, melyet 6 nővér gondozott. Csakhamar 6 osztályossá lett, s 1875-ben már beindult a

4 osztályos polgári leányiskola is.

A Duna bal parti városai a múlt század 70-es éveiben összefogtak, hogy a Dunával párhuzamosan haladó észak-déli irányú vasútvonal kösse őket össze, mely a személy- és teherszállítást függetlenné teszi a Duna árapályaitól, jégtorlaszaitól. Megfelelő adminisztratív előkészítés után 1879. november 9-én küldöttség utazott Dunapataj, Kalocsa, Zombor, Apafin és Futak városok képviselőiből id. Tisza Kálmán miniszterelnökhöz ez ügyben, aki támogatásáról biztosította őket. A küldöttséget Haynald Lajos bíborosérsek és Türr István vezette.

H. L. még életében sok egyházi és világi alapítványt tett. Kalocsán ezenkívül csilagvizsgálót, Baján (egyre terebélyesülő) apácázárdát létesített. Halála után a — világvizonylatban is elismert értékes — botanikai gyűjteménye és tudományos hagyatéka a Természettudományi Múzeum Növényzeti Osztályához került végrendelete alapján.

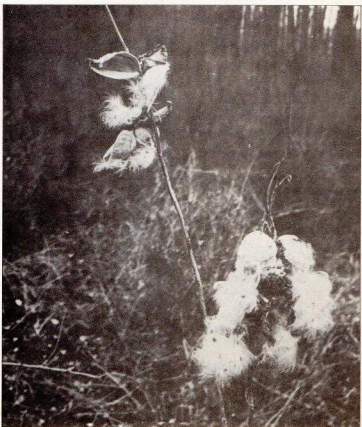
Megrendelésre Munkácsy Mihály elkészítette (csaknem) egészalakos, nagyméretű olajportréját, mely H. L.-t szép, nemes, megnyerő ember képeben mutatja be az

utókornak. (Az eredeti festmény a kalocsai érseki palotában, olajreprodukcója a bajai belvárosi plébániahivatalban látható.) A volt apácázárda épület homlokzati falán emléktábla hirdeti: „Alapította Haynald Lajos bíboros, kalocsai és bécsi érsek, 1870.”

Baja város közgyűlése — az utcanévek „átnevezésekor” az addigi Bárány utcát, — amely nevét egykor az utcában álló „Arany Bárány” szálloda és vendéglőről kapta, de amely már megszűnt — Haynald Lajos érsek iránti tiszteletből „Haynald utcá”-ra változtatta. (Az utca a II. világháború után a Táncsics Mihály utca nevet kapta.) Tudomásom szerint — a Városvédelmi és Szépítő Egyesület javaslatára — a jelenlegi önkormányzatunk foglalkozik az utcanév „visszakeresztelésével”.

Haynald érsek halálának 100 éves évfordulója (1991. augusztus 3-án) alkalmából Kalocsán megemlékező gyászmisét celebrált Paskai László esztergomi bíboros érsek. Mise után a városi Művelődési Házban tudományos ülészakon emlékeztek meg H. L.-ről, mint tudósról.

Dr. Lovas György

Ajajljuk meg:

PROVIDENCIA
biztosítási notesz

- BETEGSÉG BIZTOSÍTÁS
- KERESKEDELMI ÉS IPARI VÁLLALKOZÁSOK KÉTALANOS VAGYON BIZTOSÍTÁSÁ
- FELELŐSÉG BIZTOSÍTÁS
- HÁZTARTÁSI BIZTOSÍTÁS
- SZÁLLÍTMÁNY BIZTOSÍTÁS
- NAGYVÁLLALATOK ÉS VÁZMÉK ÉGYEDI BIZTOSÍTÁSA ÉGYEDI FELTÉTELEKKEL
- BALEJET BIZTOSÍTÁS
- ÉPÍTÉS ÉS IZERPLÉS BIZTOSÍTÁS
- GÉPBIZTOSÍTÁSOK
- ELEKTRODOS BERENDEZÉIEK BIZTOSÍTÁSÁ
- ÉLET BIZTOSÍTÁS

Az anyagi biztonság
a biztosítással kezdődik

PROVIDENCIA
OSZTRAK-MAGYAR BIZTOSÍTÓ RT.

BIZTONSAGA BIZTOSITVA

R

BAJAI KIRENDELTSÉG SÁGVÁRI TÉR 2.

Tisztelt Bajai Honpolgárok!

A környezetszennyezés egyik megnyilvánulása a vízátlis szennyezés. A Bajai Városvédő Egyesület elnöksége és a Városgazdálkodási Vállalat vezetősége arra kéri a lakosságot, a vállalatokat, hivatalokat, intézményeket, hogy a tavasz és az idegenforgalmi szezon kezdetére lakó- és munkahelyük előtti és azon belüli területet rendezni szveskedjenek.

Szeretném, ha az idelátogató vendégeket is esztétikailag rendezett város fogadná.

Ez az egyszeri gesztus sokat segítené ahhoz is, hogy a tisztán tartásért felelős szervezetek munkája hatékonyabbá váljon.

Kérjük továbbá, hogy a korábbi korszerűsítési munkák befejeztével fölöslegessé vált betongyámokat, építési törmelék maradványokat, járófelület-hiányokat stb. távolítsák el, illetve szüntessék meg a munkában érdekelt szervezetek.

Reméljük, hogy a város szépítésében vállalt részvételük 1992. március 31-ig tapasztalható lesz.

Baja, 1992. február 24.

Ágfalvi György
Városgazdálkodási Vállalat
igazgatója
Dr. Szentjóni Szabó Tibor
Városvédő Egyesület Elnöke

FIZESSEN ELŐ A
BAJAI HONPOLGÁRRÁ
BAJAPRESS
6500 BAJA, Petőfi S. u. 4.

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap
Megjelenik minden hónap első napján

Felölös szerkesztő:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Dániel József, Kalocsa Béla,
Dr. Lovas György, Nemes Gábor,
Dr. Richnovszky Andor,
Dr. Solymos Ede, Schmidt Antal

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím: 6500 Baja, Petőfi u. 4.

Szedés formaképzés és
nyomatás: BAJAPRESS Kft.